

ZPRAVODAJ

Muzea Komenského v Přerově

červenec–září
2025

100 let

Muzeum Komenského v Přerově
společně s firmou Kazeto Přerov zvou na výstavu

s **KUFR**em na cestách

20. 6. 2025 – 31. 12. 2025

Velký výstavní sál, kruhový sál + předsálí přerovského zámku / Vstupné 80/40 Kč / Vernisáž výstavy 19. 6. od 17.00 nádvoří přerovského zámku

Muzeum Komenského v Přerově je příspěvkovou organizací zřizovanou a financovanou Olomouckým územním svazem.

Speciální letní nabídka pro malé i velké návštěvníky!

Jana Trtíková

Prázdniny jsou za dveřmi a ruch školních výprav v muzeu na léto utichá. Přesto k nám do muzea mohou vyrazit nejrůznější skupiny za poznáním i zábavou! Připravili jsme si totiž čtveřici speciálních programů, které nadchnou jak příměstské tábory, tak rodinné výpravy či partu přátel na výletě.

O klasické edukační programy nebývá v červenci a v srpnu příliš velký zájem a je to logické – jsou vytvořeny za účelem vzdělávání školních skupin. Jejich obsah je tedy poměrně rozsáhlý a aktivity počítají spíše s věkově homogenní skupinou. U letních výprav to ale bývá přesně naopak. V rámci (nejen příměstských) táborů často přichází společně děti od útlého věku po teenagery, někdy i s větším počtem dospělých. Takoví návštěvníci mají naprosto odlišné potřeby a očekávání než školní třídy. A především: prázdniny přeci patří odpočinku a zábavě! Proto jsme se v letošním roce rozhodli připravit čtveřici programů, které letnímu období vyhovují mnohem lépe a zabaví i velmi různorodou skladbu návštěvníků.

A na co se můžete těšit? Každý program zahrnuje zážitkovou prohlídku vybrané expozice a výtvarnou dílnu, kterou zvládnou malé i větší děti, ale i dospělí, seniory nevylímaje. Cena za program činí 40 Kč na osobu, podmínkou je minimálně pět platících návštěvníků. U organizovaných dětských skupin je pak vstup pro dozor zdarma. Uvedená délka programu i s dílnou je pouze orientační: každé skupině se budeme snažit vyjít vstříc dle jejích časových možností. Programy je však vždy potřeba objednat předem, nejlépe telefonicky na 581 250 531 (pokladna zámku).

S MEDUNKOU ZA HMYZÍMI KAMARÁDY

Návštěva expozice entomologie se včelí královnou Medunkou a výroba svíčky.

Včelí královna Medunka vás provede expozicí entomologie, půjčí vám lupu a seznámí vás s rozličnými hmyzími kamarády; povídání bude však zaměřeno především na jeden konkrétní druh: na včely medonosné. Malým i velkým přiblížíme život ve včelím úlu a představíme různé druhy včelí práce. Malí návštěvníci poznají základní včelí „výrobky“, naučí se včelí tane-

ček a nakonec si vyrobí krásnou svíčku ze včelího vosku.

Vhodné pro děti od 3 let, cca 75 minut, 40 Kč/osoba.

OD PÍSMENKA K INICIÁLE

Návštěva expozice školní třídy ze 17. století se zaměřením na historické písmo a tvorbu iniciál.

Vraťte se s námi do doby Jana Blahoslava a odhalte kouzlo starého českého jazyka, podobou starých písemností nebo krásu knih z tiskárny Jednoty bratrské. Naučíme vás rozeznávat tvary písmen českého gotického písma a srovnáme si abecedy tištěné i psané.

Ukážeme si, jak, čím a na co se dříve psalo a jaké ingredience potřebujete na výrobu duběnkového inkoustu. V druhé polovině programu si pak všichni vytvoří překrásnou renesanční iniciálu ve formě papírové vitráže.

Vhodné pro děti od 7 let, cca 90–120 minut, 40 Kč/osoba.

BULVÁR NAŠICH PŘEDKŮ

Návštěva výstavy „Do Brna široká cesta. Kramářské písně se světskou tematikou“ a výroba sešitků s dobovým tiskem na titulní straně.

Jak se liší dnešní zpravodajství od toho z 18. nebo 19. století? Jen velmi málo, lidé jsou od pradávna přitahováni zprávami o událostech, které jsou pobuřující, šokující, děsivé či málo uvěřitelné. Společně navštívíme výstavu „**Do Brna široká cesta. Kramářské písně se světskou tematikou**“. Návštěvníci se hravou formou seznámí s nejčastějšími tématy v kramářských textech, a kdo bude chtít, může si s námi i nějakou tu kramářskou písničku zazpívat – některé z nich totiž zlidověly a zpívají se dodnes. V druhé části si ukážeme, jak kramářské tisky vznikaly, a nakonec si všichni sešijí vlastní sešit o velikosti A6 s dobovým tiskem na titulní straně.

Vhodné pro děti od 7 let, cca 90–120 minut, 40 Kč/osoba.

KRÁSY PRAVĚKÉ KERAMIKY

Návštěva expozice Archeologie Přerovska a návrh vlastní pravěké nádoby s pomocí razítek nebo ze sochařské hlíny bez výpalu.

Protentokrát uděláme výjimku a starší dobu kamennou vynecháme – věříme, že nám to lovci mamutů odpustí. Zaměříme se totiž na keramické kultury od neolitu po dobu železnou a na rozmanité vzory na nádobách. Ukážeme si, jaké techniky zdobení lidé používali a jaké symboly a vzory se na keramice nejčastěji opakují. V druhé polovině programu si pak každý návštěvník si vytvoří originální grafický návrh keramické nádoby s pomocí pěnových razítek. Ta navíc účastníkům zůstanou a mohou je opakovaně využít – třeba ke zdobení textilu či výtvarným činnostem.

Vhodné pro děti od 5 let, cca 75–90 minut, 40 Kč/osoba.

Kramářská nebo lidová písnička?

Na nové výstavě přerovského muzea najdete nejen písně o mordech, slavných vojenských bitvách, přírodních katastrofách, loupežnicích, krinolině a bramborách, ale taky dobře známé texty, které považujeme za lidové. Někdy se jedná o zlidovělou kramářskou píseň, jindy stála na začátku lidová písnička upravená do podoby kramářského textu. Ten mívá i dvacet či více slok. Často obsahoval silně dramatické nebo naopak humorné prvky.

Helena Kovářová

V roce 1893 se v Přerově konala průmyslová, hospodářská, národopisná a umělecká výstava, která tvoří důležitý milník v kulturním životě města. Předměty sesbírané pro tuto akci vytvořily soubor nabídnutý pro reprezentaci regionu také na národopisné výstavě v Praze v roce 1895. Navíc kolekce položila základ pro vznik Městského muzea, které bylo slavnostně otevřeno v listopadu 1902. O podobě výstavy a postojích veřejnosti k ní nás informuje i dochovaný Výstavní kuplet, který vyšel tiskem Kramáře a Procházky v Olomouci. Kromě pivovaru a kapely obsahuje sloky věnované např. mláticím strojům nebo hanácké kyselce. Jednalo se o variaci na *Výstavní kuplet*, který napsal Josef Šváb u příležitosti konání Jubilejní výstavy v Praze roku 1891.

Dvě další satirické písně pojednávají o předměstí Šířava a zdejším movitém hospodáři Josefu Kabelíkovi (*1844), který v komunální politice

důrazně prosazoval zájmy šířavských rolníků. Písně jej nazývají šířavským fojtem. Název první z nich zněl *Kratochvilné rýmování, mladý, starý ku zasmání* a vytiskla ji Knihtiskárna a kame-notiskárna společenstva v Přerově. K autorství uvádí pouze verš: „K poučení vydal lidu rušitel svatého klidu.“

U druhé písně s názvem *Poučná píseň* o panu fojtovi můžeme uvést i jméno autora. Složil ji přerovský varhaník a zakladatel hudebního školství v Přerově Bed-

řich Kozánek. Josefa Kabelíka nazýval šířavským fojtem nebo také „pánem šířavským“ či „prvním šířavanem“ také František Slaměník (článek v periodiku Přerovský obzor z roku 1917). Exemplář drobného tisku do muzejních sbírek věnoval Dr. Riedl.

Doposud známe výtisky těchto třech písní pouze z přerovských muzejních sbírek. Návštěvníci muzea si mohou tyto vzácné exempláře prohlédnout také na výstavě o světských kramářských písních až do 14. září.

Hra na kočku a myš

Hra kočky s myší – určitě jste to už někdy viděli! A možná tomu ani nebudete věřit, ale tuhle situaci můžete zaznamenat i v našem depozitáři. Naštěstí tento odvěký souboj se opravdu neodehrává naživo, resp. nevydržujeme si tady kočku ani neklademe myši pastičky s návnadou. A o co se tady vlastně jedná?

Lubomír Vyňuchal

Na sklonku loňského roku byla do podsbírky „učební pomůcky“ zapsána pod evidenčním číslem UP 8466 lepenková dětská školní taštička zpevněná kovovými nýtky. Vnější povrch černé barvy, jednoduchý zámek s pevným otočným klíčkem, na víku vedle něj je vytlačen motiv siluety kočky s myší a nechybí ani pevně připojený látkový pruh k zavěšení na rameno. Při důsledné prohlídce objevíte rovněž malé logo výrobce, což byl podnik Kazeto Přerov, které je vytlačeno na čelní straně pod zámkem. Celkové rozměry této poměrně zachovalé brašničky, datované do roku 1947 a samého začátku 50. let 20. století, činí 16,5 x 8 x 13,5 cm. Samozřejmě nezají novotou, navíc v minulosti prošla dětskýma rukama a stopy užívání jsou patrné zejména na jejích odřených hranách. A jelikož se nedávno otevřela naše nová výstava o jednom století výroby kufrů v Přerově s názvem „S kufrem na cestách“, buďte si jisti, že naši dva reprezentanti zde

Kufřík s reliéfem myšky ze sbírky MKP (nahoře) a jeho vyobrazení v katalogu firmy Kazeto z roku 1947 (obrázek vpravo dole).

rozhodně nebudou chybět. Od 19. června až do konce roku je můžete zahlédnout mezi množstvím dalších, většinou o něco nápadnějších a rozměrnějších exponátů. Najdete je na první dobrou?

Naprostá většina z nás si do zajista vybaví mnohadičnou sérii amerických „animáků“ s názvem Tom a Jerry, případně také dva stejnojmenné celovečerní kreslené filmy i celou řadu videoher či stolových, karetních a deskových her. A co třeba oblíbená

společenská hra z našeho dětství v mateřské školce? Okamžitě mi naskočí ono kocourčí přemlouvání: „Myšičko, myš, pojd' ke mně blíž!“ A drobný hlodavec odpovídá: „Nepůjdu kocourku, nebo mě sníš!“ Ale vraťme se zpět k zmíněným kresleným po-

stavičkám, jež letos oslavily neuvěřitelné 85. narozeniny (1. díl vznikl roku 1940). Fenomén, popularita, zaplavený hračkářský trh a ztotožnění velké části diváků s malým Jerryem. Kritikům se samozřejmě nelíbily scény, při nichž šlo doslova o život, či jemné rasistické náznaky, tudíž v některých případech došlo i na cenzuru. Třináct dílů z původní série bylo nominováno na Oscara a sedm z nich onu zlatou sošku skutečně získalo. Jistou zajímavostí je také skutečnost, že v roce 1961 se během období tzv. „železné opony“ přesunula výroba celkem 13 epizod za přísného utajení přímo do Prahy, kde se na nich podíleli kreslíři ze studia Bratři v triku. Holt už nejsem dítě, ale pokud zaznamenám, že v televizi běží nějaký díl, rozhodně nepřepínám ani neodcházím. Stejně nechápu, jak ten kocour dokáže uchopit klasickou velkou pánvičku a běhat s ní po celém domě...

Školní obraz ze sbírky MKP: *Myší rodina* (ev. č. DO 3641),
Brno, Josef Unger, 1934, pravděpodobně výtvarník V. Tag

Upravená kresba Richarda Laudy ze slabikáře Studánka z r. 1924

Autor značky brněnských strojírenských veletrhů ilustroval také školní učebnice

Marta Konířová

Uplynulo 100 let od narození grafika a typografa Adolfa Pražského

Před 100 lety, dne 2. srpna 1925, se narodil grafik, typograf a designér Adolf Pražský. Po studiu na Vyšší průmyslové škole v Praze se zaměřil zejména na užitou grafiku, grafický design, návrhy obálek knih, průmyslový design a také tvorbu plakátů. Za plakáty pro mezinárodní strojírenský veletrh v Brně získal několik ocenění.

Značka a plakáty brněnských strojírenských veletrhů

Prvorepublikovou tradici výstavních trhů v Brně přerušila druhá světová válka. Teprve v roce 1949 a 1950 se na brněnském výstavišti uskutečnily další dvě výstavy, následované několikaletou přestávkou. Z rozhodnutí vlády se pak v roce 1955 konala Výstava československého strojírenství, následovaná dalšími dvěma ročníky. Poté se tato výstava měla změnit v mezinárodní veletrh, ale rok 1958 byl nakonec vynechán, takže první mezinárodní strojírenský veletrh se v Brně konal až v roce 1959. Letos se tak v Brně uskuteční již 66. ročník.

Plakát pro výstavu československého strojírenství v roce 1955 navrhl Emanuel Kupčík, autorem plakátu pro další dva ročníky se stal Adolf Pražský. Pro původně připravovaný, ale neuskutečněný veletrh z roku 1958 navrhoval plakát Jiří Hadlač,

Plakát Adolfa Pražského pro brněnský strojírenský veletrh z roku 1956 byl mj. publikován v metodické příručce *Besedy o umění v 7. ročníku, určené pro učitele výtvarné výchovy.*

ovšem pro skutečně první mezinárodní veletrh v roce 1959 opět Adolf Pražský, stejně jako pro rok 1960.

Již na plakátu E. Kupčíka z roku 1955 lze nalézt ozubené kolo jako symbol strojírenství, ovšem pouze v náznaku. Na následujícím plakátu A. Pražského je však ozubené kolo již základním, centrálním prvkem, a je do-

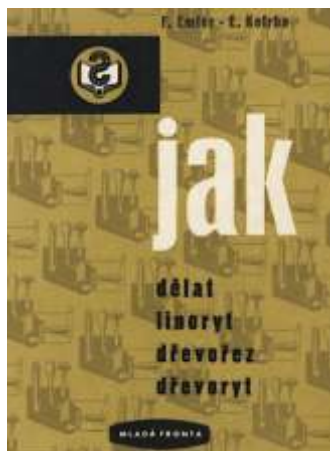
plněno dvěma šipkami, modrou a červenou, označujícími import a export. V upravené podobě se toto logo používá pro veletrh dodnes.

Tento plakát A. Pražského z roku 1956 se dostal rovněž do metodické příručky pro učitele výtvarné výchovy „*Besedy o umění v 7. ročníku*“ (vydáno 1968) jako ukázka kvalitní současné československé plakátové tvorby.

Edice „Jak“

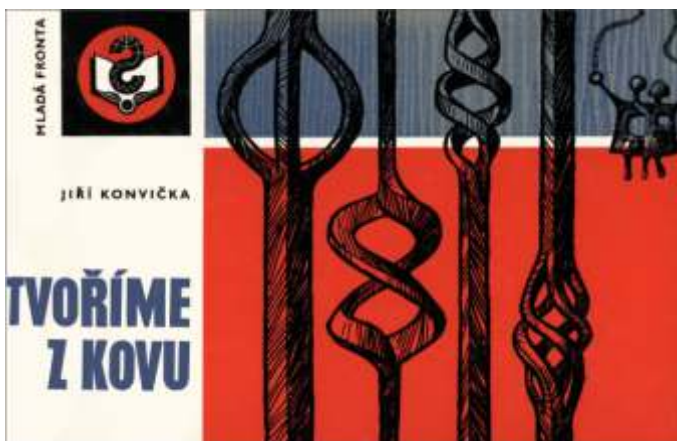
Kromě plakátové tvorby se Adolf Pražský věnoval také návrhům obálek knih, mezi jinými obálek pro edici „*Jak*“ vydávanou v nakladatelství Mladá fronta. Tato edice praktických příruček začala vycházet v roce 1957 a v podstatě každý rok vyšel jeden, obvykle však více svazků, takže v roce 1989 jich bylo téměř osmdesát. Jejich tematický záběr byl poměrně široký, od návodů na stavbu modelů přes chemické pokusy, radiotechniku, tábo-

ření, poznávání zvěře a rostlin, heraldiku, ruční práce, rady pro založení sbírky rostlin, nerostů, mincí či odznaků až po příručky výtvarných a grafických technik. Některé tituly byly vydány i opakovaně.

Prvních sedm svazků edice „Jak“ bylo vydáno ve formátu běžných knih, to znamená „na výšku“, s jednobarevnou obálkou, kde byly užity motivy z knihy uspořádané v diagonálách. Název edice připomínalo i zvýrazněné slovo „Jak“ na obálce – zpočátku totiž byly názvy příruček, až na jeden případ, formulovány tak, aby začínaly právě tímto slovem: „Jak stavět modely závodních automobilů“, „Jak číst ze stop“, „Jak dělat chemické pokusy“ atd.

Od osmého svazku se vzhled knížek změnil a od této doby vycházely v typickém podlouhlém formátu. Tak byla

Pozdější svazky edice „Jak“ měly typicky podlouhlý formát a vícebarevnou obálku. Často byla obálka dělena do pásů či čtyřúhelníků a u hřbetu byl umístěn bílý pruh, na němž byl vytištěn název knihy.

edice „Jak“ tištěna po dvě desetiletí, až poté v 80. letech 20. století došlo k několika změnám a nakonec edice přešla opět na obvyklý knižní formát.

Při první změně formátu v 60. letech 20. století došlo také k úpravě vzhledu obálek, které již nebyly pouze jednobarevné. Zůstal zachován princip užití motivů z knihy, avšak ty byly nyní řazeny nikoliv v diagoná-

lách, nýbrž převážně ve vertikálách či horizontálách, anebo na obálce dominoval jeden či více výrazných prvků. Dalším typickým rysem, který se objevoval sice často, ovšem ne v každém případě, bylo geometrické rozčlenění plochy do různě velkých barevně odlišených obdélníků či pásů, v nichž nebo přes něž byly motivy umístěny. Za charakteristický rys lze rovněž považovat bílý

pruh u levého okraje (tj. většinou u hřbetu) knihy, na němž byl vytištěn název knihy a jméno autora.

Téměř všechny obálky edice „Jak“ za dobu její existence

navrhoval právě Adolf Pražský. Výjimky, kdy vazbu navrhoval někdo jiný, lze spočítat doslova na prstech jedné ruky.

Učebnice fyziky a pracovního vyučování

Adolf Pražský ilustroval a navrhl vazbu také dvou učebnic pro základní školy, jednak *Fyziky pro 8. ročník základní devítileté školy* vydávané v 60. a 70. letech 20. století, jednak učebnice *Pracovní vyučování: technické práce v 8. ročníku základní školy* z 80. let 20. století. Zatímco na obálce fyziky vizuálně dominuje právě slovo „Fyzika“, obálka učebnice pracovního vyučování takto zdůrazněný název nemá. Zato je zajímavá tím, do jaké míry připomíná obálky edice „Jak“.

Učebnice vyšla poprvé roku 1983, jejími autory jsou Vladimír Horák, František Ty-

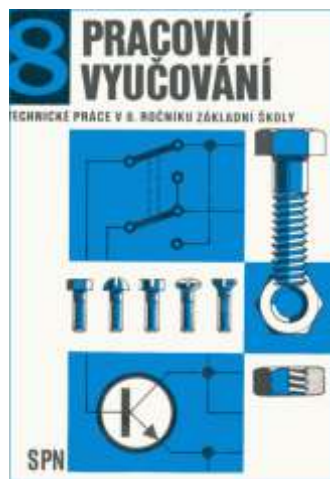
lich a Otto Janda. Základní barvou obálky je bílá, rozčleněná modrými čtyřúhelníky, vpředu třemi, vzadu dvěma. Na tyto plochy jsou umístěny kresby tematicky související s učebnicí, ve skutečnosti to jsou ilustrace převzaté z knihy.

Na grafické řešení zmíněné edice upomíná i číslice 8 na učebnici, která je v černém obdélníku umístěna vpravo nahoře u hřbetu čili na místě, kde po celou dobu vydávání edice „Jak“ bylo umístěno její logo (otazník v otevřeném knize, rovněž v černém čtyřúhelníku).

Dalším prvkem odkazujícím k edici „Jak“ je odsazení ilustrací přední obálky od levého okraje, takže u hřbetu kni-

hy vznikl bílý pruh. Na rozdíl od edice v něm však není uveden název knihy, ten je vytištěn v horní části obálky učebnice.

V případě *Technických prací v 8. ročníku základní školy* Adolf Pražský nejen navrhl obálku knihy, ale také ji ilustroval. Barevnost ilustrací odpovídá obálce, jsou použity barvy bílá, černá a modrá. Kromě kreseb text doplňují černobílé fotografie.

Přední obálka učebnice *Technické práce v 8. ročníku základní školy* z roku 1983 do určité míry y připomíná obálky edice „Jak“.

Začátek a konec učebnice, stejně jako její jednotlivé kapitoly, označují celostránkové ilustrace, několikrát pojaté jen graficky, v ostatních případech jsou provedeny jako koláže kombinující černobílé fotografie a kresby. Tyto ilustrace odlišují text rovněž barevně, neboť na rozdíl od bílých

stránek s textem mají ilustrace modré pozadí. Výrazný barevný kontrast tak při listování knihou ulehčuje orientaci v učebnici a nalezení patřičné kapitoly.

Učebnici *Pracovní vyučování: technické práce v 8. ročníku základní školy* má přerovské muzeum ve své sbírce v jejím prvním vydání z roku 1983, učebnici *Fyziky pro 8. ročník* pak ve vydání z 60. a 70. let 20. století. V pedagogické knihovně muzea je uloženo

několik svazků edice „Jak“.

Nazdob si kufr!

Výročí firmy Kazeto si v Muzeu Komenského v Přerově připomínáme nejen výstavou, ale také doprovodnými dílnami. Už máte připravený kufřík na suvenýry z cest a další poklady? Ne? Tak hurá do Vševedárny!

Jana Trtíková

Děti i dospělí mohou 16. července a 20. srpna 2025 dorazit na výtvarný workshop s názvem „Sbal si kurfy“, na který nám dodala materiál přerovská firma Kazeto – těšit se můžete na krásné lepenkové kufříky v reálné barvě. K samotnému zdobení pak poslouží celá řada materiálů a výtvarných technik – k dispozici budou barvy s rozličnými šablonami, akrylové fixy, ale i razítka nebo samolepky. Určitě se vyřádí všechny věkové kategorie!

Workshop začne přesně v 15.00, pro zájemce je nutná rezervace (tel. **581 250 531** nebo mail pokladna@prerovmuzeum.cz), jelikož kapacita dílny je omezená. Doporučujeme pracovní oblečení, budeme pracovat s akrylovými a razítkovacími barvami.

Kdy: 16. 7. a 20. 8. 2025, 15–17 hodin

Kde: Vševedárna přerovského zámku

Cena: 150 Kč – zahrnuje vstupné a 1 kufřík

Vhodné pro návštěvníky od 3 do 99+ let :-)

Místo, kde J. A. Komenský shlíží na náměstí, pojmenované po jiném českém kantorovi

Také na území městské památkové rezervace v Telči, zapsané od roku 1992 na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO, nechybí na jednom z významných objektů připomínka osoby J. A. Komenského. Co máte vlastně hledat a kam přesně zamířit? Tak to vám prozradí následující řádky.

Lubomír Vyňuchal

Telčské sgrafito

Budova bývalé koleje Tovařystva Ježíšova byla původně vystavěna v místech starého objektu fary u kostela sv. Jakuba Většího, dvou domů se zahradami a části hřbitova. Jezuitskou kolej zde v letech 1651–1655 nechala postavit hluboce nábožensky založená šlechtična, Marie Františka Slavatová (1610–1676), rozená hraběnka z Meggau. Ta se v roce 1627 provdala za Jáchyma Oldřicha Slavatu, čtvrtého syna českého královského místodržícího Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka. Její tchán byl tedy jeden z aktérů onoho neplánovaného leteckého extempore z oken Pražského hradu v květnu r. 1618. Františka ovdověla v roce 1645, ještě před koncem třicetileté války. Mladá vdova se sedmi dětmi neměla rozhodně snadný život, přesto se dál snažila pomáhat obyvatelstvu města a celého panství. Ve starším věku byla vychovatelkou

budoucího císaře Leopolda I. Po zrušení řádu v roce 1773 byla v areálu koleje zřízena kasárna a od roku 1883 sloužila budova pro školy měšťanské a obecné, přičemž část prostor začalo v r. 1891 využívat městské muzeum. Ve 2. polovině 20. století zde působila střední škola a dnes je sídlem Univerzitního cen-

tra Telč Masarykovy univerzity Brno (založeno r. 2005). Je možno mimo jiné navštívit i stálou expozici malířky Míly Doleželové (1922–1993), která představuje soubor asi 170 velkoformátových obrazů s duchovní a romskou tematikou. Z původní fasády se dochoval jen portál s leptočtem 1654. K výrazným

změnám na vnější fasádě směrem do náměstí Jana Kypty došlo při secesních úpravách v roce 1906, kdy byla v horní části vytvořena podle kartonu Antonína Hübschmanna dvě samostatná figurální sgrafita. Scéna vpravo představuje Přemysla Otakara II. se zakládací listinou města Telče, ovšem nás bude zajímat především scéna vlevo. Ta zobrazuje sedícího J. A. Komenského s knihou na klíně a postavami tří dětí. Při horním okraji obrázku nechybí vlastenecký symbol lipových listů a na pozadí silueta hory Říp.

Deník oblíbeného kantora

Součástí původního komplexu je také kostel Jména Ježíš, v jehož kryptě spočinulo i tělo zakladatelky koleje. Zdejší kolejí, která sloužila také jako tzv. dům třetí probace (prodloužení noviciátu zaměřené na specifickou přípravu adeptů pro misijní službu), prošli mj. Augustin Strobach (misionář v západním Pacifiku) či kněz Antonín Koniáš. Tento páter byl sice literárně velmi plodný, ovšem zároveň se stal také symbolem násilné rekatolizace. Proslul jako autor tzv. „Klíče“ – seznamu knih závadných pro bludy, pověry a nemravnost. Na jeho indexu se nacházela i Komenského díla, ovšem pouze za

náboženská, pedagogická nikoliv. Dnes je náměstí pojmenováno podle českého vlastence, kantora, hudebního skladatele a varhaníka, **Jana Evangelisty Kypty** (1813–1868). Po přesídlení z Jindřichova Hradce, kde byl taktéž kapelníkem ostroštrelecké hudby, vyučoval Kypta v Telči po dvacet let na dívčí obecné škole, stal se zde ředitelem kůru, sestavil a řídil chrámový sbor a orchestr. Celkem zkomponoval přes 100 skladeb a dodnes jsou uváděné především jeho vánoční mše a pastorely, zejména *Pastorální mše A-dur*.

Jan Evangelista Kypta
(1813–1868).

Ovšem je třeba připomenout, že napsal a vydal např. učebnice zeměpisu (1847), dějepisu Moravy (1851) a německé gramatiky (1848). Ostatně školské úřady mu v roce 1867 udělily titul „Vzorný učitel“. Překládal také z latiny, např. životopis

zmíněné hraběnky Františky Slavatové (1862) a rovněž sepsal *Stručný dějepis města a panství Telče* (1857). Víme o něm poměrně dosti, neboť si psal Deník. Pod názvem „*Deník Jana Kypty, opsaný synem jeho Bernardem*“ byl vydán r. 1940 v Praze (Edice Topičovy knihy českých osudů). Pod jeho vlivem se Telč stala střediskem nejen hudebního, ale i českého společenského života.

J. E. Kypta se narodil v Borotíně u Tábora, kde najdete nejen jeho rodný domek s pamětní deskou a bustou na průčelí, ale také naučnou stezku nesoucí jeho jméno. Hudební nadání zdědil po svém otci, který byl sice tkadlec, ale také vesnický muzikant. Svou učitelskou dráhu zahájil nejprve jako učitelský pomocník v Kunžaku a později v Číměři. Tenkrát venkovský učitel musel být zároveň dobrým hudebníkem (ostatně i latinské slovo „cantor“ znamená v překladu zpěvák). V roce 1832 následoval pražský varhanický kurs a od r. 1835, kdy již rok působil ve městě pod Černou věží jako varhaník, získal také místo učitele na

Borotín

jindřichohradecké škole. Samotné telčské náměstí Jana Kypty přiléhá z jižní strany k proslulému areálu zámku a jeho dominantou je taktéž kostel sv. Jakuba. Výstup a vyhlídka z masivní kostelní hranolové věže o výšce 53 metrů patří během letní sezóny k těm turisticky nejatraktivnějším zážitkům v centru města. Na ochoz a k světnici hlásného ve výšce 33 metrů nad úrovní dlažby musíte vystoupat po 162 schodech. Mezi jejími zdmi můžete obdivovat nejen dva letité zvony (Marie /1550/ a Jakub /1603/), ale rovněž starý hodinový stroj z r. 1740. Do velké mapy republiky může každý zapíchnout do místa svého bydliště špendlík s barevnou hlavičkou či z nástěnky načerpat další

informace. Tak například se můžete dozvědět, že zvoník zde bydlel až do roku 1945 a o rok později jeho základnu nahradila Vojenská meteorologická stanice. Možná vám unikne letmá zmínka o jednom umělci a památkáři, který měl v letech 1972–1976 věžní světničku ve svém pronájmu. Akademický malíř, grafik, historik umění a restaurátor, PhDr. Petr Tamchyna (1943–1980), zde nejen tvořil svou drobnou grafiku, návrhy telčských pohlednic a figurální ex libris, ale často na ochozu věže hrával na housle. Ač mu osud dopřál pouhých 37 let života, jeho dílo je poměrně rozsáhlé. Ilustroval taktéž knihy (např. román Ladislava Fukse *Variace pro temnou strunu* či knihy Stanislava Rudolfa), přispíval do řady časopisů a mj. rovněž působil jako průvodce na místním zámku.

Kostel Jména Ježíš a věž kostela sv. Jakuba v Telči

Věž se přimyká k severní straně kněžiště, tudíž z vyhlídky zaznamenáte z mírného nadhledu i obě sgrafita. Při návštěvě Telče tedy nezapomeňte, ať už z podhledu či nadhledu, mrknout také na fasádu Univerzitního centra a pozdravit „velkého učitele“, který proslavil i naše město.

Telč, pohled z věže kostela sv. Jakuba na Univerzitní centrum

Veršující filozof a učitel

Jižně od náměstí Jana Kypty, za parkem na opačné straně Ulického rybníka, najdete i ulici Komenského, což je klidná rodinná čtvrť, vzdálená asi 5 minut chůze od historického centra města. V jejím těsném sousedství se nachází i komplex místních škol (MŠ, ZŠ, SOŠ a Gymnázium Otokara Březiny). Zdejší gymnázium připomíná další významnou učitelskou osobnost spojenou s tímto krajem. Představitel českého vrcholného literár-

ního symbolismu zde chodil v letech 1883–1887 na reálku a jezuitské gymnázium, kde také odmaturoval. Jeho vlastní jméno si i po mnoha letech pamatuje velká část studentů středních škol, ostatně velmi osobitě to ve svém jízlivém čtyřverší popsal i jeden z našich současných komerčně nejúspěšnějších básníků, J. H. Krchovský: „*Marasmus? Askeze?! Už mne to nebaví!! stejně tak celibát, ten mě sral po léta! nevím, proč Březina nezůstal Jebavý! může snad krásnější jméno chtít poéta?*“ (Nové valčíky, 1984–85). Po maturitě se Březina stal učitelem v Jinošově u Náměště nad Oslavou a od r. 1888 v Nové Říši, kde bydlel v Telčské ulici. Po absolvování učitelské zkoušky pro měšťanské školy v r. 1894 učil od r. 1901 v Jaroměřicích nad Rokytnou. Byl pochován na jaroměřickém hřbitově a pod bronzovým sousoším na kamenném podstavci s nápisem „*Tvůrce a jeho sestra Bolest*“ najdete rovněž bronzový motiv rozevřené knihy, opatřené jménem a příslušnými letopočty 1868–1929. V loňském roce byly z důvodu krádeží a vandalismu kovové prvky – věnec a kniha – nahrazeny patinovanými kopiemi z pryskyřice. Autorem funerálních plastik byl jeho velmi dobrý přítel, sochař František Bílek.

Otokar Březina
(1868–1929).

Ostatně Bílkovy obrazy a plastiky najdete i v místním muzeu, jehož budova představuje zároveň básníkovu původní bydliště, mj. také Březinovu bustu z pálené hlíny, datovanou rokem 1906. Mezi jeho přátele patřil taktéž básník Jakub Deml, Karel Čapek, F. X. Šalda či malíř Josef Váchal. Březina byl několikrát nominován na Nobelovu cenu za literaturu

(celkem 8x mezi lety 1916–1929). Dnes jeho jméno nese nejen samotné muzeum či ulice, kde sídlí, ale také místní základní škola i ZŠ v jeho rodišti v Počátkách, kterou shodou okolností najdete v Komenského sadech.

Pojďme si jej na závěr připomenout alespoň dvěma citáty a malou ukázkou úvodu básně.

Ten první citát částečně připomíná již zmíněný text na jeho náhrobku: „*Štěstí je jen v lásce, v myšlence a v dobrotě srdce. Všechno ostatní je bolest.*“ Druhý naopak spadá do kategorie dobrých rad na téma „jak porozumět ženám“: „*Mluvíte-li se ženou, naslouchejte především tomu, co vám říká očima.*“

A skončíme čtyřverším tak trochu i v duchu předchozí kapitoly: „*Z věčných dalek v duši mi zpívá/ píseň monotónní/ spodní oktáva žádumčívá/ mé klaviatury jí zvoní.*“

Zahradní slavnost

Prázdniny jsou v plném proudu a 14. zahradní slavnost v ORNIS je tady! Pojdte si s námi vychutnat půli léta a nedělní odpoledne s výbornou muzikou, skvělým divadlem, pokochat se krásou ptačího peří v naší ptačí expozici a objevit v sobě skrytý talent vědeckého ilustrátora na výstavě Věda malebná.

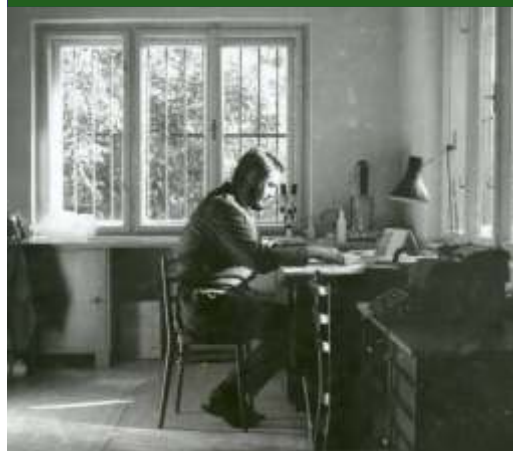
Martina Hrazdírová

To vše a mnoho dalšího se pro všechny příchozí otevře v neděli 3. srpna od 15 hodin. Naši milí přátelé ze **Studia bez kliky** přijdou s loutkovým divadlem, které potěší děti i dospělé. A nejen to, jelikož je celý letošní rok v ORNIS ve znamení vědecké ilustrace a výtvarna vůbec, přivezou s sebou také tiskařské náčiní pro všechny zájemce o vlastnoručně vytištěný obrázek na památku.

Od 17.30 se pak na louku pod ORNIS vleje **Dunaj**. Žádný strach, tahle povodeň bude radostnou záplavou pro uši i duši. Legendární kapela celou zahradní slavnost završí, i po skončení koncertu však bude čas na příjemné setkávání s přáteli u ohně, svěžích nápojů a dobrot.

Na viděnou v ORNIS. Těšíme se na vás!

Řádl u nás tiskařský šotek!

Někdy jsou šotkova řádění úsměvná, někdy nám upře podstatnou informaci. A právě to se stalo v minulém čísle našeho Zpravodaje. V příspěvku mapujícím bohatý profesní život bývalého vedoucího ornitologické stanice RNDr. Jiljího Sitka, CS.c., došlo k překrytí jména autora článku fotografií a tím byly pro čtenáře jeho osobní vzpomínky na kolegu zahaleny jistým tajemstvím. Tímto se RNDr. Josefu Chytilovi, PhD., jenž je oním skrytým autorem, upřímně omlouváme.

„Kantaroidní“ nádoba a keramické památky na lid jordanovské kultury v Teličkově sbírce

Sbírka zakladatele archeologického fondu přerovského muzea Antonína Teličky (29. 4. 1866 – 5. 1. 1925), od jehož úmrtí letos uběhlo sto let, obsahuje množství skvostů hmotné kultury středomoravského pravěku. Právem k nim náleží docela malá, ale významná kolekce památek na pobyt zemědělského lidu jordanovské kultury, která u nás sídlila na rozhraní dvou kulturních epoch – neolitu a eneolitu, mladší a pozdní doby kamenné, v absolutní chronologii se jedná o závěr 5. tisíciletí př. n. l.

Aleš Drechsler

Památky na pobyt nositelů jordanovské kultury dnes klade me na počátek pozdní doby kamenné (časný eneolit), spojený s řadou důležitých inovací jak v hospodářské oblasti (zavedení orby a vydělení pastevectví, počátky měděné metalurgie), tak i ve struktuře pravěké společnosti (postupný nástup časů „patriarchů“). V porovnání s předchozími (kultura s moravskou malovanou keramikou) i následnými (lid s nálevkovitými poháry) etapami středoevropského pravěku se jeví archeologicky zachycené stopy pobytu jordanovského lidu spíše jako méně výrazné, což ovšem může být dáno i stavem výzkumu; o to více vyniká význam i jednotlivých nálezů ze zmíněné Teličkovy sbírky, z nichž ty nejzajímavější rozhodně potěší i v dnešní době oko návštěvníka expozice Archeologie Přerovska na přerovském zámku.

Němčice nad Hanou „Svorka“. Dvouuchý „kantaroidní“ džbánek a mísa na nožce jordanovské kultury. Foto Iveta Juchelková.

Jordanovská kultura nese pojmenování podle pohřebiště Jordanów Ślaski (před 2. sv. válkou Jordansmühl) v Dolním Slezsku, zkoumaného německým prehistorikem Hansem Segerem počátkem 20. století, tedy přibližně ve stejné době, kdy Antonín Telička dokládá její přítomnost svými archeologickými výzkumy v Němčicích nad Hanou. Kromě Slezska nalezneme jordanovské památky také na Mo-

ravě, ve středních a severozápadních Čechách. Informace o životě nositelů zmíněné kultury u nás máme k dispozici z nepočtených výzkumů částí jordanovských sídlišť a spíše jen jednotlivých pohřbů, které mohou být jak žárové, tak i kostrové. S jordanovskou kulturou spojujeme též i první výskyt kovových (měděných) předmětů u nás. Nejčastější nález však, jak lze očekávat, představují keramické nádo-

by, navazující na odkaz kultury s moravskou malovanou keramikou (mísy, hrnce, putny, poháry, často leštěné, někdy zdobené rytím, vpichy, kolky atd.), což popisovanou kulturu přiřazuje k okruhu tzv. epilengyelu, zdůrazňující její spjatost s předchozím kulturním vývojem s kořeny ještě v neolitu. Někteří badatelé (např. polský archeolog Stefan Łeczycki) však zdůrazňují i silný jihovýchodní vliv, pokud ne přímo příliv skupin nového obyvatelstva, na formování této zajímavé kultury – zmiňován bývá v této souvislosti soudobý vyspělý kulturní okruh Balaton – Lásinja I, zahrnující maďarské Zadunají s částí jižního Slovenska, severní Chorvatsko a východní Rakousko.

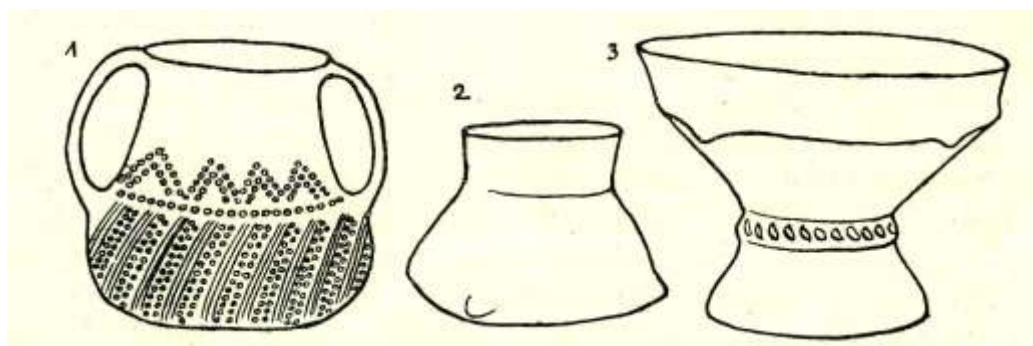
Jordanovské nálezy získal Antonín Telička v prvních desetiletích 20. století především svými výkopy v Němčicích nad Hanou (okr. Prostějov) v polní trati „Svorka“ u železniční stanice a též při rozšiřování okresní silnice k němčickému (dnes již zaniklému) cukrovaru. Právě zde byla v r. 1910 v jedné ze sídlištních odpadních jam vykopána asi nejzajímavější jordanovská keramická nádoba Teličkovy sbírky, která může sloužit také jako ukázka výše zmíněných jihovýchodních vlivů na jordanovský hmotný inventář. Jedná se o 10,9 cm vysoký, částečně rekonstruovaný dvouuchý zdobený džbáněk či amforku. Jeho hrdlo je vyšší, prohnuté, přepnuté dvěma výraznými pásko-

vými uchy, která nasedají až na rozhraní nižšího baňatého těla. Povrch nádoby, vypálené do černošedých odstínů, je vyleštěn. Vhloubená výzdoba sestává z linií dvouvpichů, které na spodní části hrdla tvoří krokvice, oddělené jednoduchou horizontální oběžnou linií vpichů od výzdoby výdutě džbánu, která je pokryta mírně šikmými liniemi dvouvpichů, střídaných stejně orientovanými liniemi nevýrazných mělkých žlábků.

Tvar popsaného džbánu bývá označován jako „kantaroidní“ (v antickém Řecku kantharos představoval pohár se dvěma vertikálními uchy, které však – na rozdíl od našeho němčického exempláře, nicméně v souladu s jinými jordanovskými nádobami tohoto druhu – vysoko převyšují okraj nádoby). Vzhledem ke své relativní úplnosti býval občas publikován v přehledových publikacích o středoevropském pravěku a jordanovské kultuře, někdy s odkazem na keramiku kantaroidního vzhledu pokročilých raně bronzových balkánských civilizací, kde by snad mohl být hledán i původ tvarů zmíněných nádob (tak soudil např. moravský archeolog Vladimír Podborský). Není jistě bez zajímavosti, že významu popsané pravěké nádoby u nás méně obvyk-

Němčice nad Hanou „Svorka“. Dvouuchý „kantaroidní“ džbáněk jordanovské kultury, detail výzdoby. Foto Iveta Juchelková.

Vyobrazení Teličkových nálezů keramiky jordanovské kultury z Němčic nad Hanou „Svorky“ od I. L. Červinky z r. 1926.

lého vzhledu si povšimnul i autor inventárního soupisu archeologické sbírky tehdejšího Městského musea v Přerově (konec 30. – 40. léta 20. století) hodnotící poznámkou zapsanou pod kulturním zařazením předmětu – „vzácnost“.

K zajímavým, tvarově výrazným jordanovským keramickým nádobám, vykopaným Teličkou v některé ze sídlištních jam na němčické „Svorce“, nepochybně náleží i 10 cm vysoká mísa na duté kuželovité nožce, kterou vyobrazujeme na snímku spolu s „kantaroidním“ džbánkem. Z rozhraní kónického těla zmíněné mísy a mírně

nálevkovitého hrdla jsou vytaženy čtyři plastické laloky. Nožku od těla mísy coby další výzdobný prvek dělí přesekávaná plastická páska.

Jak zaznamenal další významný moravský archeolog a Teličkův současník, tehdejší státní konservátor Inocenc Ladislav Červinka, z jehož spisu z r. 1926 zde čerpáme (*Předvěká pohřebiště v Němčicích na Haně*), mimo sídlištní jámy jordanovské kultury prokopal A. Telička na němčických „Svorkách“ též i kostrový hrob nositele jordanovské kultury s přiloženými milodary – keramickým dvojkónickým hrncem a mísou.

Mimo samotné Přerovsko známe z Teličkovy archeologické sbírky ještě dvě miniaturní mísky na nožce z Víceměřic (okr. Prostějov) a Tršic (okr. Olomouc) přisuzované jordanovské kultuře. Z území současného přerovského regionu náleží ke sbírce Antonína Teličky keramická nádoba, získaná z polykulturní lokality „Zákostelky“ na Tršické pahorkatině, situované východně od dnešní obce Kokory. Jedná se o nálevkovitou široce rozevřenou kónickou miskou (průměr 15 cm) na krátké válcovité nožce s rozevřeným spodkem, ve tvaru obrácené pokličky, z vnějšku střídavě

Záznam z inventární knihy někdejšího Městského musea v Přerově k položce č. 354 – dvouúchému „kantaroidnímu“ jordanovskému džbánu z Němčic s poznámkou o jeho „vzácnosti“.

posázenou drobnými polokulovitými výčnělky.

Památek po pobytu jordanovského lidu známe z Přerovska více, ačkoli rovněž nejsou početné, nicméně některé významněji přispěly k poznání této zatím nedostatečně známé pravěké kultury. Na mysl máme především Červinkův odkryv půdorysu jordanovského domu kúlové konstrukce v roce 1920 v poloze „Černá

polechňa“ u Pavlovic u Přerova, zaniklého dle Červinky požárem. Pozůstatky domu byly nalezeny unikátně pod náspem mladší, pozdně eneolitické mohyly, která jeho destrukci po mnoha stáletích překryla. Tentýž archeolog prozkoumal nedaleko odtud, rovněž na Kelčské pahorkatině, pozůstatky jordanovského sídliště v trati „Plánava“ jižně Dřevohostického lesa.

*Kokory „Zákostelky“. Mísa na nožce / poklička jordanovské kultury.
Foto Martin Frouz.*

Překvapivá návštěva v našem muzeu

V pátek 9. května 2025 v dopoledních hodinách navštívili Muzeum Komenského potomci zakladatele entomologické expozice Ladislava Hudečka. Jednalo se o jeho pravnoučata a část z nich k nám zavítala až z Prahy. K bustě svého pradědečka položili kytku a společně se u ní vyfotili. Ta nyní slouží jako učební pomůcka k edukačnímu programu Ze života hmyzu.

Jaroslav Chmelař

Po našem krátkém rozhovoru o životě jejich pradědečka si hosté prohlíželi entomologickou expozici v našem muzeu. Byli překvapeni velkým množstvím motýlů a brouků. Zajímal se o stáří expozice a o tvrdost kazet, ve kterých jsou uloženi. Nadšeně si v expozici pořizovali fotografie, neboť tak velkou sbírku hmyzu ještě neviděli. Další z dotazů se týkal zabezpečení expozice a péči o jednotlivé kazety s hmyzem. Velmi se jim líbily nejen texty pro návštěvníky, ale také tabulka pro lepší orientaci v expozici při hledání nejznámějších druhů. Byli se svou návštěvou u nás velmi spokojeni a přislíbili nám, že se rozhodně nevidíme naposledy. Těšíme se tedy, až se opět potkáme.

Půlstoletí od posledního vydání „červeného“ slabikáře

Marta Konířová

Ačkoliv se v období socialismu v českých školách používal jednotný slabikář, rozhodně nešlo po celou dobu jen o jednu učebnici. V letech 1951–1989 vyšly postupně tři slabikáře, jeden z nich vzhledem k barvě jeho desek nazývaný „červený“. Tento „červený“ slabikář měl dvě varianty vydávané v letech 1954 až 1975. Naposledy tak vyšel před 50 lety.

Od První čítanky k Slabikáři

První jednotný slabikář začal být připravován velmi brzy po roce 1948. Ministerstvo školství jej schválilo v listopadu roku 1950 a následujícího roku 1951 byl vydán ve Státním nakladatelství učebnic. Nesl název *První čítanka* a vyučovat se podle něj začalo od nejbližšího školního roku, tedy roku 1951/1952. Užíval se ale jen relativně krátce v letech 1951 až 1953 a od roku 1954 byl nahrazen jinou učebnicí čtení, tentokrát nazvanou *Slabikář*.

Tuto učebnici sestavil autorový kolektiv ve složení Jarmila Hřebejková, Irena Fabiánová, Anna Šimanová a Květoslav František Sedláček. Slabikář sloužil jako učebnice čtení i psaní, proto je na většině jeho stránek použito písmo jak tiskové, tak psací. Psací písmo je zpočátku na jedné lince na dolním okraji stránky, nejprve to jsou pouze jednotlivá

písmena, postupně slabiky, poté slova a jednoduché věty. Později se v *Slabikáři* objevují i celé články provedené psacím písmem. Autorem psacího písma použitého v této učebnici je Karel Gaudl.

Všechny ilustrace ve *Slabikáři* jsou barevné. Vytvořil je malíř a grafik Václav Junek, s jehož tvorbou se děti kromě slabikáře setkávaly také v dětských a dobrodružných knihách. V Junkově tvorbě se často objevuje téma lodí a moře, a tak mezi řadou jím ilustrovaných titulů nalezneme mimo jiné dětské knihy jako „*Lodě a moře*“ nebo „*Moře a plachty*“, ale také knihy pro mládež a dospělé „*Ahoj, velrybáři!*“ od M. Kosiny, „*Mlha nad Atlantikem*“ či „*Robinsoni z Kronborgu*“ Fr. Běhounka, „*Povídky rybářské hlídky*“ či „*Mořský vlk*“ J. Londona a další. V *Slabikáři*, jehož obsah slovní i tematický byl pevně dán metodikou výuky, se tyto Junkovy ob-

líbené motivy ovšem neobjevují. Výtvarník Václav Junek pobýval také v Kersku, kde se seznámil se spisovatelem Bohumilem Hrabalem, který ho zvětčil jako jednu z postav své „*Slavnosti sněženek*“.

Dvě verze slabikáře v letech 1954 až 1975

Slabikář uvedených autorů byl vydáván ve dvou verzích, které se od sebe poněkud liší. První varianta vycházela kratší dobu, a to v letech 1954 až 1959. Druhá varianta pak v letech 1960 až 1975. Všichni autoři – textu, písma i obrázků – jsou však v obou verzích stejní.

V obou variantách má *Slabikář* červené desky, odtud také jeho neoficiální pojmenování „červený slabikář“. Liší se však výzdoba desek. V první verzi je na předních deskách pouze jeden velký obrázek žáků se skládací abecedou, zadní desky jsou prázdné. V další verzi jsou

Desky první verze slabikáře, užívaného v letech 1954 až 1959. Zadní desky byly bez obrázku.

prázdné. V další verzi jsou přední i zadní desky zaplněné obrázky dětí při různých hrách a jiných aktivitách.

Také předsádka (list papíru spojující vnitřní stranu desek s blokem knihy) je odlišná. Zatímco v původní verzi byla prázdná, v druhé verzi

jsou na přední i zadní předsádce celostránkové obrázky týkající se čtyř ročních období, a to v pořadí odpovídajícím průběhu nikoliv kalendářního, ale školního roku. Na začátku knihy jsou proto motivy podzimu a zimy, vzadu pak motivy jara a léta. Kromě těchto výraznějších změn vzhledu došlo v druhé verzi i k úpravě některých částí textu a použití několika jiných obrázků, které ale nijak nemění původní charakter či hlavní metodu slabikáře.

Další učebnice související se Slabikářem

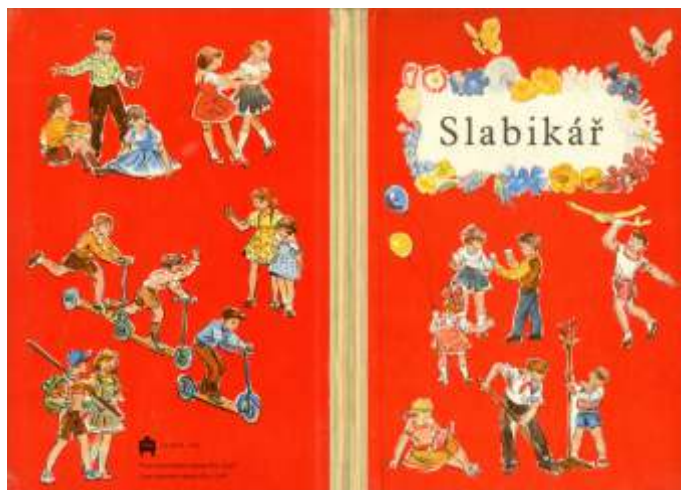
Ačkoliv je *Slabikář* hlavní učebnicí čtení, nebyl jedinou knížkou, se kterou žáci prvních tříd pracovali. Ještě před slabikářem dostali do rukou obrázkovou brožuru nazvanou *Živá abeceda*, která

Kresba na téma „léto“ na předsádce druhé verze slabikáře.

Ukázka ilustrací a písma ze Slabikáře.

Přední a zadní desky druhé verze slabikáře, užívaného v letech 1960 až 1975.

byla určena pro nácvik samohlásek a několika souhlásek. V první verzi měla bílou obálku s obrázkem žáčky a žáka s aktovkami na zádech. Kromě úvodních obrázků sloužících k přípravě na čtení obsahovala zejména ilustrace určené pro výuku prvních hlásek. Velké reprodukce těchto obrazů byly vydány také jako sada školních

nástěnných obrazů (postupně vyšly obrazy ke všem písmenům abecedy). Autorů nástěnných obrazů a tedy také ilustrací v *Živé abecedě* bylo celkem pět.

Pro druhou variantu *Živé*

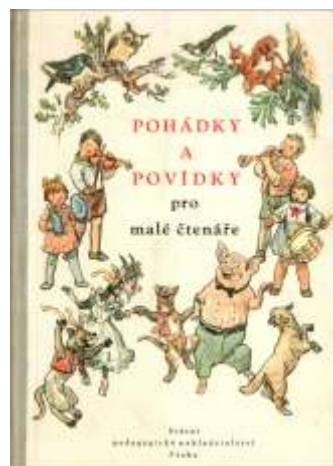
abecedy, která vycházela od roku 1960, byl zvolen už jen jeden ilustrátor, kterým se stal Antonín Pospíšil. Jeho ilustrace k jednotlivým písmenům už nebyly kopií nástěnných obrazů, ale jiným

zpracováním daných témat. Obálka nové verze *Živé abecedy* má žlutou barvu a je na ní Pospíšilova kresba žákyně (pionýrky) vedoucí do školy dva mladší žáky, děvčátko a chlapce.

Obálka první verze *Živé abecedy* (vlevo) a její druhé verze (vpravo).

Od roku 1958 jako mimočítanková četba vycházela knížka *Pohádky a povídky pro malé čtenáře*. Tu sestavil stejný autorský kolektiv jako *Slabikář* a původně ji ilustroval Jaroslav Vodrážka.

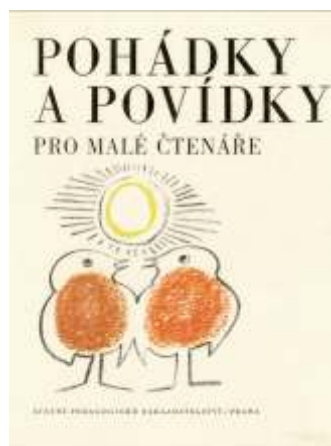

Desky první verze knížky *Pohádky a povídky pro malé čtenáře*, kterou ilustroval Jaroslav Vodrážka.

Nebyla to jeho první práce na učebnici určené pro výuku čtení. Když za první republiky pobýval pracovně na Slovensku, spolupracoval s Maticí slovenskou nejen při ilustrování několika slovenských dětských knih, ale také slovenského slabikáře *Slniečko*, který Matice vydala ve 30. letech 20. století.

S obrázky J. Vodrážky vycházely *Pohádky a povídky pro malé čtenáře* až do roku 1970. O rok později se ilustrátorem této knížky stal výtvarník Ota Janeček. Ten rovněž vytvořil obrázky k o pár let později vydané nové *Živé abecedě* a hlavně k novému *Slabikáři*, který v roce 1976 nahradil přes dvě desetiletí užívaný „červený“ *Slabikář*.

Obě varianty „červeného“ *Slabikáře* i dalších v článku zmíněných publikací uchovává přerovské muzeum ve své sbírce učebnic.

Desky druhé verze *Pohádek a povídek pro malé čtenáře* ilustrované Otou Janečkem.

Nález unikátní dýky z doby bronzové v Předmostí

Během preventivní detektorové prospekce na katastru přerovské místní části Předmostí našel na jaře 2025 dlouholetý spolupracovník Muzea Komenského v Přerově Josef Doukoupil čepel dýky z doby bronzové.

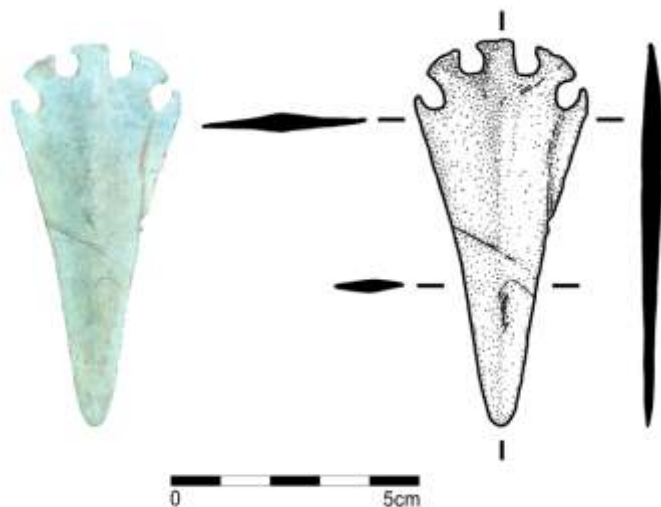
Zdeněk Schenk

Jednalo se o kompletní exemplář drobné měděné či bronzové dýky jazykovitého tvaru, která je po obou stranách zesílena podélným středovým žebírkem. Týl má obloukovitý tvar.

Artefakt byl nalezen neposkozený v hloubce cca 0,2 m od úrovně současného povrchu ornice. V případě místa nálezů se jedná o polykulturní archeologickou lokalitu, která je v posledních desetiletích intenzivně zemědělsky obdělávána.

Celková délka bronzové dýky je 77 mm. Maximální šířka čepule je 34 mm. Tloušťka čepule dosahuje až 4 mm. Chladná zbraň váží 18,6 g. V obloukovitém týlu jsou patrné 4 pravidelně rozmístěné otvory pro nýty. Za pomoci nýtů bylo k čepeli původně připevněna rukojeť zhotovená z organických materiálů (např. dřeva či kůže), která se nedochovala.

Přesnější určení užití slitiny a přítomných příměsových prvků umožní provedení analýzy prvkového složení kovového jádra čepule dýky.

Kompletní exemplář čepule dýky z Předmostí.
Kresba P. Holcová, Foto Z. Schenk, Muzeum Komenského v Přerově

Povrch předmětu je pokryt ušlechtilou patinou světle zeleného zabarvení. Na jedné ze stran dýky jsou patrné stopy recentního poškození čepule vzniklé pohybem předmětu v ornici způsobeném činností zemědělské techniky.

Dýky bývají obvykle interpretovány jako chladné zbraně určené pro boj zblízka. V období závěru pozdní doby kamenné (pozdní eneolit) a posléze ve starší době bronzové, do které lze exemplář z Předmostí zařadit,

nepochybně plnily více funkcí. Svému majiteli umožňovaly rovněž řezání do měkkých materiálů, například se hodily k porcování zvířecího masa. Dříve byly tyto předměty badateli spojovány rovněž s rituálními praktikami či společenským postavením jejich majitele.

Tento zachráněný unikátní předmět zcela jistě představuje velmi cenný přírůstek do Nové archeologické sbírky Muzea Komenského v Přerově.

FENOMÉN KAZETO

100 let úspěšné vize Karla Zejdy

Řekne-li se zavazadlo, na mysli většině lidí vyvstane kufr, který již několik generací vlastně provází člověka na jeho cestách životem jak při krátkodobých cestách za zábavou či zaměstnáním, tak při trvalých přesunech, které obvykle přináší podstatné životní změny také v časech dobrých i zlých.

Petr Sehnálek

Z širšího pohledu se tak dějiny kufrů staly nedílnou součástí osobních dějin lidí, jejich příběhů a osudů. Kufr je tedy zcela jistě jedním z fenoménů novodobé historie a odhlédneme-li od jeho základní funkce – nezbytného průvodce při cestování, tak i časem roli sekundární – a to strážce osobních pokladů a v přenesené rovině i jakéhosi strážce odkazu lidského života jedince či celých rodin a rodů.

Již od prvních krůčků na světě se kufřík stal průvodcem a strážcem dětí, které si v něm uchovávaly a přenášely své největší poklady, tajemství a samozřejmě oblíbené hračky. V dospělosti pak kufr zhusta ocenili zejména ti, kteří propadli vášni sběratelství a v pozdním věku se kufr stává schránkou k uchovávání osobních a rodinných památek. Zkrátka

kufr nejen zprostředkovává zážitky, ale rovněž uchovává vzpomínky.

A když už se řekne kufr, vybaví se většině starší a střední generace značka Kazeto, které právě letos slaví již 100 let fungování. Muzeum Komenského v Přerově proto připravilo výstavu připomínající příběh značky a jejího zakladatele, jímž byl šikovný a pracovitý řemeslník a vizionářský podnikatel Karel Zejda.

Původně se vyučil svrškářem a úspěšně se v oboru prosadil a zřídil vlastní podnikání. Po první světové válce ale kvůli silné konkurenci firmy Baťa musel hledat nové uplatnění – výrobu koženého zboží. V polovině 20. let pak našel díru na trhu v podobě nedostatku žádaných moderních cestovních kufrů. V areálu bývalého cukrovaru (mimochodem jednalo se o vůbec první skutečnou

Karel Zejda
(4. 11. 1890 – 13. 3. 1977)

továrnu v Přerově) postupně vybudoval moderní tovární provoz, který po vzoru Tomáše Bati organizoval tak, aby výroba byla v budoucnu plně soběstačná, tj. aby firma byla schopna si sama vyrábět všechny výrobní komponenty – vulkánfibr, lepenku, kování, nýty, barvy a laky.

Celý příběh přerovských kufrů (a nejen jich, protože firma vyráběla nejružnější pouzdra na širokou škálu výrobků či dokonce ochranné kukly pro svářeče a hornické přilby) a také lidí, kteří se na výrobě již sto let podíleli a podílí, můžete zhlédnout až do konce roku. Můžete se těšit na více než tři stovky exponátů, stovky historických fotografií, přehled výrobků, dobové materiály i na projekci připomínající

stopu, které kufrы Kazeto zanechaly v kinematografii. Výstava je veřejnosti přístupná denně mimo pondělí a to až do konce roku 2025. Zároveň je možno využít příležitosti projít si ji s kurátorem prostřednictvím komentované prohlídky, která se uskuteční 11. září v 17 hodin. Stejně tak si na památku můžete na pokladně muzea zakoupit dva originální dětské kufříky vytvořené pouze pro tuto výstavu.

Malá ochutnávka výstavy „S kufrem na cestách“, která je k vidění v Muzeu Komenského v Přerově od 20. června do 31. prosince 2025 denně mimo pondělí.

Výstava vznikla v úzké spolupráci s jubilující přerovskou firmou KAZETO, s.r.o.

NÁLEZ GROŠE FRIDRICH A II. LEHNICKÉHO

Na jaře 2025 nalezl Josef Dokoupil, dlouholetý spolupracovník Muzea Komenského v Přerově, v rámci preventivní detektorové prospekce v úrovni rovnice při severovýchodním okraji katastrálního území přerovské místní části Dluhonice torzo ztrátové stříbrné mince z počátku 16. století.

Zdeněk Schenk

Místo nálezu se nachází na pravobřežní straně řeky Bečvy. Z geologického hlediska se jedná o polohu situovanou na zarovnaném povrchu poblíž hrany terasy pleistocenního stáří. Nadmořská výška nálezové polohy činí 220 m.

Nalezenou minci je groš Fridricha II. Lehnického (1480–1547), který byl ražen v letech 1505–1510 v mincovně v jihopolském městě Lehnice v Dolním Slezsku. Lehnický a břežský kníže Fridrich II. pocházel z dynastie slezských Piastovců, byl synem lehnicko-břežského knížete Fridricha I. a jeho ženy Ludmily z Poděbrad. Fridrich II. patřil k nejschopnějším a nejúspěšnějším ze slezských vévodů, čehož dosáhl mimo jiné rovněž uplatňováním sňatkové politiky. V roce 1526 založil v Lehnici nejstarší protestantskou univerzitu na světě, která měla tři fakulty. Ta ovšem po několika letech zanikla. Fridrich II. zemřel v 67 letech dne 17. září 1547 v Lehnici. Z torza mince lze určit průměr 24,5 mm. Hmotnost torza denárové ražby je 1,280 g.

Rub a líc torza stříbrného groše Fridricha II. z mincovny Lehnice.

Na lící straně je ve vnitřním perlovém kruhu umístěn čtvrcený štít s erbovním znamením Lehnického knížectví, přičemž dvě pole erbu jsou šachovaná a ve zbylých dvou jsou umístěny piastovské orlice s původním znamením stoupajícího měsíce s křížem polích. Dochovala se pouze část z původního opisu FRIDERICVS DEI G DVX SLESIE. Na rubu se ve vnitřním perlovém kruhu nachází polopostava sv. Hedviky držící model kostela. Na původním opisu byla umístěna slova MONE-TA DVCIS LEGNICENSIS. Hedvika je dodnes ctěna jako světice a patronka Slezska, která založila spolu s českou kněžnou Annou Přemys-

lovnou benediktinský klášter na Lehnickém poli (nyní Dolnoslezské vojvodství, okres Lehnice, Polsko).

Exemplář groše Fridricha II., ztracený před několika staletími na periferii raně novověké přerovské sídelní aglomerace, nepochybně souvisí s dálkovými obchodními komunikacemi probíhajícími od jihu na sever podél Moravy a dále Pobečvím přes Přerov významným komunikačním koridorem Moravskou branou směrem do Dolního Slezska.

Námi popisovaný exemplář lehnického groše z Dluhonic je první nález svého druhu objevený na území města Přerova a jeho místních částí.

Okénko do muzejních sbírek

Prázdniny přímo vyzývají k cestování a každý cestovatel potřebuje dobrou mapu. Na první pohled by se mohlo zdát, že stará mapa už nikomu neposlouží, ale opak je pravdou. Může nás přenést zpět v čas a známá místa ukázat z jiného úhlu.

Takovým strojem času může být například čtyřlístý plán Vídně ze sbírek přerovského muzea. Rytec Joseph Gerstner jej zpracoval podle velkého plánu Vídně a jejích předměstí od Maximilliana von Grimma z konce 18. století. Zmenšený plán na čtyřech listech vydal Joseph Vinzenz Degen po roce 1801 s dvoujazyčným názvem: Grundriß der Haupt- und Residenzstadt Wien = Plan de la Ville de Vienne. První vydání mapy doprovázela i brožurka se stručnou historií města, tedy předchůdce turistického průvodce, od Johanna Pezzla. V pozdějších edicích již chyběla.

Helena Kovářová

Plán je netradičně orientován k severovýchodu. Podrobně zachycuje uliční síť i umístění jednotlivých budov s popisnými čísly. U zahrad a parků najdeme dokonce schematické značky naznačující jejich tehdejší podobu. V Prátru si můžeme například přečíst i nápis Lust-Feuerwerks Platz. Jednalo se o prostor, kde se v letech 1771 až 1871 konaly velkolepé ohňostroje, jejichž publikum mohlo čítat 10 000, dokonce až 25 000 diváků. Mezi nejznámější pořadatele těchto akcí patřili Ital Peter Paul Girandolini a Němec Johann Georg Stuerwer a jeho potomci. Plán také věrně zobrazuje městské hradby, rozmístění a jména jednotlivých bran. Opevnění v polovině 19. století ustoupily nové zástavbě a dnes je připomíná bulvár Ringstrasse. Stejně tak zachycuje neregulovaný tok řeky Dunaj.

Mapy a plány ještě na počátku 19. století zdobily ornamentální parergony. Na plánu Vídně jsou v pravém dolním rohu do přírodní scenérie vsazeny tři alegorické postavy. Jedna z nich drží štít s historicky důležitými symboly Vídně: jednohlavou orlicí (síla, moc a historie města) a křížem (víra a křesťanství). Nemůže chybět alegorie řeky

Plán Vídně - stav po zrestaurování

Dunaj s pádlem a nádobou, z níž vytéká proud vody. Skupinu doplňuje římský bůh obchodu Merkur s okřídleným kloboukem. V pozadí lze vidět siluety nejznámějších vídeňských kostelů – chrámu sv. Štěpána a sv. Karla Boromejského.

Plán pochází ze sbírek Městského muzea v Přerově – na jednom z listů se dochoval otisk razítka a původní signatura. Při skládání listů na menší rozměr vznikaly přehyby a vlivem špatného uložení byly jejich

rohy napadeny plísní, která způsobila hnědé kruhové skvrny, v jejichž středu došlo k silnému poškození až degradaci papíru. Díky komplexnímu restaurátorskému zásahu v Atelieru Frank se podařilo mapu zachránit před další degradací a znovu může sloužit badatelským či výstavním účelům. Kromě suchého a mokrého čištění proběhlo také odkyselení papíru, scelení trhlin a doplnění ztrát.

*Stav před (nahore)
a po restaurování (dole)*

*Stav před (nahore)
a po restaurování (oba obrázky dole)*

Stojí majestátně jako lípa

Ve třetí části našeho putování za stromy s příběhem se v úvodu opět krátce vrátíme do okresu Přerov. Hned poté navážeme na poslední kapitolu z minulého čísla Zpravodaje a připomeneme si několika novými příklady fenomén vysazování lip při oslavách osvobození a vzniku samostatného československého státu. Následně rozšíříme společnost památných stromů o další významné solitéry. Dále představíme kvarteto kovářských plastik s motivem lípy a sdělíme osudový příběh dívky s lipovou ratolestí z ikonické korunové mince. Připomeneme si cyklus veršovaných novel, který zřejmě znáte i jako povinnou školní četbu. Do dalšího čísla nám zbylo představení několika dosud nezmíněných významných lip, povídání o lípách na přerovském Horním náměstí a samozřejmě také tradiční pivní a vinné okénko. Vrátime se k jednomu zajímavému exponátu z letošní výstavy a vyzdvihneme osobnost autora známé pohádkové hry „Lucerna“ z roku 1905.

Lípy na Přerovsku (dodatek)

Většina zmíněných lip či alejí na Přerovsku zde byla představena také formou fotografie. Dnes bychom úvodní pasáž věnovali příslušným, dosud neprezentovaným ob-

rázkům. Tento dluh se týká Šikmé lípy v Tučině, Masarykovy lípy v Dolním Újezdě, torzu památné lípy v Zámeštní Lhotě a lipových alejí v Potštátě a ve Skaličce. Ze souboru dobových pohlednic z počátku 20. století představíme pohlednici zobra-

zující lipovou alej „Na Smetance“ v Teplicích nad Bečvou, která prošla poštou přesně před 120 lety, 11. 6. 1905. Totožné pohlednice, ovšem již opatřené českým textem, známe také z prvních let po vzniku Československa. Ke konci dubna

Tučín

jsem jako poslední vyrazil zdokumentovat Masarykovu lípu v Dolním Újezdě – krásný zdravý strom vysazený 23. března roku 1930 u příležitosti 80. narozenin našeho prvního prezidenta. Najdete jej za místní hasičskou zbrojnicí a od hlavní silnice ho dělí potok zvaný Lubeň. Zatímco na druhé straně cesty zve k návštěvě hospůdka „U Bobanů“, poblíž lípy stojí místní škola, kde 31 let působil jako učitel zdejší významný rodák Antonín Fröhlich-Frel (1894–1970). Ostatně na fasádě budovy nechýbí pamětní deska, připomínající tohoto regionálního historika a dlouholetého redaktora i vydavatele listu Záhorská kronika (1925–1950). Vedle své učitelské praxe se věnoval celé řadě dalších aktivit, především hudbě. Hrál ve smyč-

covém kvartetu v Lipníku nad Bečvou a pro školní mládež sestavil zpěvníky moravských písní. V roce 1946 si nechal změnit jméno na Frel. Hrob muže, jehož původní příjmení v překladu z němčiny znamená veselý či radostný, najdete na místním hřbitově hned na konci první řady náhrobků vpravo od vstupní brány.

Dolní Újezd

Zajímavé jsou také životní osudy jeho syna Jiřího (1923–2006), který získal na pražské Karlově univerzitě titul profesora a měl podobné zájmy. Působil jako klasický archeolog a historik antického umění. V roce 1969 emigroval do USA, kde se stal profesorem na Princetonské univerzitě a pracoval taktéž jako asistent kurátora sbírek antického umění Metropolitního muzea v New Yorku a v letech 1973–1986 jako ku-

Potštát

rátor sbírky v Muzeu Jeana Paula Gettyho v Los Angeles. Zemřel v Paříži, kde je také na hřbitově Père-Lachaise pohřben. Ale abychom se vrátili zpět k lípě, je velmi pravděpodobné, že otec i syn byli přítomni na jaře roku 1930 u jejího slavnostního vysazení.

Skalička

Teplíce nad Bečvou

Vysvobození z drápů dvouhlavého orla rakouského

Přesně tato skutečnost byla slovy místního kronikáře oslavována roku 1918 ve Velkých Opatovicích na okrese Blansko. Slavnost byla uspořádána v den výročí bitvy na Bílé hoře, tedy 8. listopadu. Úvod obstaraly bohoslužby v kostele svatého Jiří a po nich následoval průvod obcí se stuhami a květy nazdobenými Lípami svobody, které nesla krojovaná mládež a zástupci Sokolů. Těch lip bylo zasazeno celkem 15 a vše odborně zajišťoval známý zahradník Emil Dokoupil. Lípy na památku ukončení 1. světové války a na počest vzniku samostatného československého státu nesly především jména osobností, které měly co do činění

s naším osvobozením. Tak třeba před dnešní sokolovnou byly zasazeny čtyři lípy: Českých legií, Jiráskova, Masarykova a Wilsonova. Podél silnice po pravé straně potoka od č. p. 29 to byly lípy Třebízského, Dr. Zahradníka, Klofáčova, Staňkova, Dr. Šrobára a Habrmanova. Na Dolensku navazovala

lípa Prášková, Dr. Kramáře, Dr. Rašína, Ruská a Italská. Poslední, v pořadí šestnáctá lípa, byla zasazena mimo popisovanou slavnost a našla své místo uprostřed křižovatky pěti cest v místní části Zádvoří. Právě tento strom, zvaný „Zádvorská lepa“, jako jediný přežil až do dnešních dnů. Už 107 let tato lípa, zasazená po návratu z fronty místním pacifistou a písmákem Janem Pospíšilem, která v roce 2018 vyhrála národní anketu „Strom roku“, úspěšně a vytrvale bojuje se svým osudem, stejně jako naše republika. Strom byl přihlášen i do soutěže Evropský strom roku 2019, kde skončil na pátém místě. Také v zámeckém parku můžete objevit stromový unikát s titulem „Strom roku 2014“. Jedná se o tzv. Opatovickou borovici černou (rakouskou), mimo-

Velké Opatovice – torzo lípy v zámeckém parku

chodem jde o nejstarší exemplář tohoto stromu v ČR a zároveň tzv. mateční strom pro sběr šišek a další množení, vybraný Botanickým ústavem Akademie věd. Podle pověsti se jedná o zakletou sedmihlavou saň, se kterou bojoval sv. Jiří. Nedaleko od ní najdete i torzo lípy velkolisté, která má na bázi kmene obvod přes devět metrů. Lípa byla údajně vysazena kolem roku 1737 a i ona se může pyšnit titulem „Strom hrđina“ z roku 2011.

Kovářské plastiky symbolizující lípu

Za jednou zajímavostí z této oblasti musíte zaměřit do naší středočeské hvězdářské Mekky, kterou je obec Ondřejov. Na náměstí 9. května, poblíž základní školy bratří Fričů a kostela sv. Šimona a Judy, totiž stojí kovový památník Lípy svobody. Místní občané jej nechali postavit již v roce 1947, na místě, kde v roce 1940 němečtí okupanti vytrhli Lípu svobody, slavnostně zasazenou v roce 1919. Autorem návrhu stylizovaného kmene stromu z kovových pásů, které přecházejí do kovářsky zpracované kulovité koruny, byl český sochař a šperkař Jan „Honda“ Nušl (1900–1986) a na jeho zhotovení se podílel kromě jiných také Bedřich Stefan (1896–1982), sochař

a profesor VŠ umělecko-průmyslové v Praze. V roce 2024 byl díky úspěšné dobročinné sbírce pomník restaurován a obnoven (28. říjen loňského roku již „Lípa“ přivítala v novém kabátu). Ještě je třeba zdůraznit, že pár desítek metrů od památníku, nedaleko sochy sv. Jana Nepomuckého z r. 1776, stojí dvě vzrostlé lípy malolisté. A co se týká kovových plastik, také v našem blízkém okolí můžeme upozornit na unikátní umělecké dílo nazvané „Tilia“, které najdete na náměstí T. G. Masaryka v Lipníku nad Bečvou.

Lipník nad Bečvou

Navrhl je na přímou objednávku města, jen krátce před svou smrtí, proslulý mistr černého řemesla stojící u zrodu Hefaistonu, kovářský nestor Alfréd Habermann (1930–2008) a sám určil její

tvůrce. Umělecký kovář Pavel Tasovský z Náměště nad Oslavou nejprve vytvořil v duchu návrhu zmenšený model a následně se pustil společně s dcerou A. Habermanna, Christine, do náročného zpracování. Samotná kovaná plastika, k jejímuž slavnostnímu odhalení došlo 9. května roku 2009, je vysoká 2,2 metru, široká 4 metry a celý kolos je usazen na kamenném soklu o výšce 1,1 metru. Christine si vzala rovněž na starost vyhotovení srdce lípy, které představuje červený smaltovaný kotouč. Dle jejích slov má symbolizovat začátek něčeho nového, novou energii, oheň a životní sílu. Na závěr jen pro pořádek připomeneme skutečnost, která vám jistě neuunikla. Město Lipník nad Bečvou má lípu ve svém názvu a podle pověsti vzniklo vykácením lipového háje.

Při návštěvě města Holice na Pardubicku vás zcela jistě zaujme kovový Pomník republiky. Stojí na zeleném pásu uprostřed náměstí T. G. Masaryka, obklopen pestrými květy letničkových záhonů. Představují jej dva stylizované kmeny, které se spojují do větví koruny plné lipovalých listů a zcela nahoře září skleněná sluneční koule. Na kmeni nechybí barevně upravená státní vlajka, obrys hranic tehdejšího Česko-

Holice

slovenska a letopočty 1918–2018. Hlavním materiálem asi třímetrové skulptury je kovaná a svařovaná ocel s povrchovou úpravou zinkem a patinou bronz a mědi. Plastiku navrhl místní výtvarník František Juračka a jeho představu na kovadlině zpracoval turnovský umělecký kovář David Szalay. Ač se jedná o připomínku stého výročí vzniku Československa, samotné odhalení díla se po různých peripetiích poněkud opozdilo a uskutečnilo se až v květnu roku 2021.

Nakonec přidáme ještě jednu zmínku o lípě na státní hranici se Slovenskem v Bílých Karpatech. Pomník Lípy bratrství najdete na hraničním přechodu Starý Hrozenkov – Drietoma. V popředí stojí dva kameny, přičemž ten vlevo je opatřen za-

sazenou kovovou deskou s textem a druhý zase vytesaným letopočtem, udávajícím rok vysazení lípy (1922). Za ním vyrůstá na kovovém hranolovém sloupku velký stylizovaný lipový list i s květem, vše z tvarovaných leštěných ocelových lamel. Ve středu pomníku se za kameny tyčí vysoký kovový dvojramenný kříž. Samozřejmě se jedná o symbol odvčkého přátelství Čechů a Slováků, navíc každý rok se zde zahajují tzv. Kopaničárske slavnosti. A jelikož se zabývám rovněž atributy světců na znacích a vlajkách obcí, jen dodám, že na znaku blízké Drietomy najdete stříbrnou figuru krácejícího sv. Jana Evangelisty držícího v obou rukou zlatý kříž a nechybí zde ani atribut černého orla.

Dívka s lipovou ratolestí

Další informace se týká vzpomínky na naši nejdéle platící korunovou minci (1957–1992). Pokud je vám přes čtyřicet, zcela jistě si dokážete vybavit onen nadčasový motiv mladé dívky s rýčem u levé ruky, která v pokleku sází lipovou ratolest. Návrh její podoby přihlásila do soutěže sochařka Marie Uchytlová-Kučová (1924–1989), později m.j. ta-

ké autorka známého pomníku 82 lidických dětí, který se však své bronzové podoby dočkal až po její smrti, mezi lety 1995–2000. Porota sice preferovala variantu s hutníkem u odpichu vysoké pece, ale slovo tehdejšího ministra financí, Júlia Ďuriše, holt mělo větší váhu. Celou dobu jejího užívání ovšem soudruzi netušili, že byla nakonec schválena mince vytvořená doslova na protest proti tehdejšímu režimu. Autorka totiž k vytvoření portrétu ženy použila fotografii Bedřišky Synkové, která byla v roce 1954 zatčena a o necelý rok později ve svých 19 letech odsouzena původně na 10 let za terorismus a velezradu. Angažovala se totiž ve skautské organizaci Junák, která byla po převzetí moci komunisty postavena mimo zákon. Vedení dívčího oddílu a vykonstruované obvinění ji nakonec stálo 5 let věznění a poté stálý dohled tajné policie. V roce 1968, již provdaná a s převzatým příjmením Hoffmanová, s rodinou emigrovala do Švýcarska, kde zůstala natrvalo a jméno si změnila na Frederike. Motiv a podoba samotného návrhu nebyla dílem náhody, ale souvisela se skutečností, že matka Bedřišky pracovala jako sekretářka na téže umělecké škole, kde sochařka

a medailérka Marie Uchytilová vyučovala. O tomto příběhu jsem však, stejně jako všichni ostatní, neměl ve svém dětství a mládí ani tušení. Tenkrát koruna pro nás znamenala třeba jednu zmrzlinu, žvýkačku, turecký med, několik lízátek, balíčků lipa či šumáků, tři rohlíky, čtvrtku chleba, ale třeba také jízdenku na městskou dopravu, známku na dopis či minci na volání z telefonní budky. Nicméně příběh sochařky i dívky s lipovou ratolestí, odhalený až po skončení platnosti korunové mince reportéry ČT, a také celého absurdního soudního procesu zpracoval v tomto století Tomáš Daniška ve své divadelní hře „Mlčení bobříků“, která měla premiéru 12. února 2016 v pražském Divadle pod Palmovkou. Letos jsem v tisku zaznamenal krátkou zprávu, že dívka z korunové mince, Frederike Hoffmannová, 7. března oslavila devadesátku. Skončíme slovy sochařky Marie Uchytilové,

která pronesla v souvislosti s první várkou vyražených korunových mincí: „...*jaká to příležitost pro umělce – své srdce celému národu položit do dlaně!*“ Různé motivy lípy najdete i na starších československých mincích, např. na rubových stranách prvo-republikových dvacetihaléřů a padesátihaléřů, koruně i desetikoruně či haléřových mincích z 50. a 60. let.

Vzpomínka na Jadran

Také je třeba zmínit bývalou chorvatskou měnu s kódem HRK, tedy kunu. Setina kuny byla totiž lipa. 1. ledna roku 2023 chorvatská kuna zanikla a byla nahrazena eurem. Platila celkem 28 let (r. 1994 nahradila chorvatský dinár) a rád bych připomněl, že před zavedením evropské měny byla ta chorvatská jednou z mála zemí na světě, která svůj název odvozovala od zvířat a rostlin. Mince v hodnotě 1, 2 a 5 kun zdobily motivy slavíka obecně-

ho, tuňáka obecného a medvěda hnědého. Lipa coby její setina není historickým plattidlem, nicméně její název představuje právě tento vysoký a silný strom, který považovali staří Slované za svatý. Mince lip existovaly v nominální hodnotě 1, 2, 5, 10, 20 a 50 a na všech jste mohli na aversu najít motivy rostlin. Jednalo se o dagenii velebitskou, olivovník evropský, tabák virginický, dub letní, vinnou révu a kukuřici setou. Na reversu mincí je vždy v jejich středu okolo čísla s nominální hodnotou lipová ratolest i s květy.

Ještě jedna medaile

V posledních ročnících Zpravodaje MKP se již stalo takovým nepsaným pravidlem, že v každém čísle nesmí chybět alespoň malý odkaz na osobu J. A. Komenského. Tentokrát přinášíme obrázek lícni strany medaile od přerovského akademického so-

chaře a medailéra Josefa Bajáka (1906–1980). Navíc i zde příliš neodbočíme od tématu, neboť pod portrétem našeho učence samozřejmě nechybí také symbol lipové ratolesti. Ten ostatně spatříte i na reversu medaile vedle znaku Přerova, pod hlavním motivem s pohledem na město v době Komenského působení, který autor zpracoval podle dřevorezu Jana Willenberga z knihy Zrcadlo slavného Markrabství moravského z roku 1593. Původní motiv Komenského hlavy byl J. Bajákem vytvořen již v 50. letech 20. století. Tato bronzová pamětní medaile o průměru 80 mm, dnes představující Cenu města

Přerova (zmiňované označení se používá od r. 1995), je zároveň nejvyšším přerovským oceněním. Od r. 1964 je udělována výjimečným osobnostem v různých oblastech činnosti, které svou prací či skutky přispěly k šíření dobrého jména našeho města. V současnosti ji udělují zastupitelé města vždy ve třetím roce svého volebního období, což je právě letos. Doposud ji získalo 465 osobností či kolektivů.

Svatopluk Čech: Ve stínu lípy

Vždy v nedělní podvečer se pod košatou lípou poblíž hospůdky schází osm vesničanů, kteří si zde vyprávějí své vlastní, či zcela smyšlené příběhy a vzpomínají na staré časy. Hostinská, krejčík, mlynář, pojezdňý, potulný houslista, sedlák, učitel a vysloužilý voják. Cyklus veršovaných novel, v nichž vážnost střídá humor, kontrastují zde dálky a domov, léto a zima, dětství a stáří. Celek pak představuje oslavu české krajiny, hlubokých citových vztahů, jimiž prostý člověk lne k rodné zemi. Tak lze stručně charakterizovat jedno z nejznámějších a čtenářsky nejoblíbenějších děl českého básníka, prozaika a novináře Svato-

pluka Čecha (1846–1908), které bylo poprvé publikováno v časopise Květy v roce 1879. Již mnohokrát vydanou knihu rovněž ilustrovala celá řada umělců, jen námatkou v roce 1894 to byl Adolf Liebscher, roku 1940 Cyril Bouda a třeba roku 1958 Ruda Šváb. V roce 1973 vydal Supraphon stejnojmennou gramofonovou desku, přičemž hlasy jednotlivých postav promlouvali umělci jako J. Šejbalová, F. Filipovský, P. Haničinec, V. Vejražka, Felix le Breux, M. Friedl a v roli vysloužilého vojáka Josef Bek. Jiří Kutina v komentáři k tomuto LP albu napsal tato slova: „Každé dílo, které bylo určeno za školní četbu, prochází u čtenářů obdobím, kdy se s ním ve školních lavicích vypořádávají se vzpurností mládeže vlastní, a jakousi renesancí, kdy se k němu naopak s vnitřně citěnou kajícností vrací a plně a bez zábran se nechávají okouzlit krásou, jejíž jiskry po léta doutnaly. Takový osud dědí z generace na generaci Máchův Máj, Erbenova Kytice a Čechovo dílo Ve stínu lípy. Svatopluku Čechovi bylo v průběhu desetiletí přiznáváno mnoho čestných označení. Byl střídavě nazýván naším posledním obrozeným básníkem, pak básníkem-věštcem, předjímajícím ve svém díle českou budoucnost, jindy byly zase zdůrazňovány široké tahy

jeho básnického štětce zobrazujícího a oslavujícího idylu českého venkova nebo zase vyzdvihoována jeho trefná satira na českého měšťáka, který dostal výraznou podobu v panu Broučkoví“. Jen dodáme, že v roce 2019 vyšla v Supraphonu původní nahrávka také jako audiokniha ke stažení (k zakoupení je např. na internetovém knihkupectví KOSMAS). Samozřejmě se nabízí doporučení návštěvy městyse Liteň na Berounsku, resp. onoho místa, kde původně „Čechova“ lípa stávala. Dnes poblíž něho stojí pomník se sochou Svatopluka Čecha, který zobrazuje spisovatele, jak sedě v křesle sepisuje zmiňovanou knihu. Právě do stínu zdejších „větví kolébavých“ umístil Čech děj svého veršovaného cyklu. Dnes již tento legendární strom, jenž stával nedaleko jižní kaple novorománského kostela sv. Petra a Pavla a fary, ne najdete, neboť kvůli poškození kořenů během výkopů kanalizace uschl a jeho torzo se roku 1941 vyvrátilo. Materiálem sochy v nadživotní velikosti je hořícký pískovec a její návrh vytvořil J. Mach. Vybudování pomníku se ujala Jednota Svatopluka Čecha v Praze a místní Sdružení pro úpravu sadů Svatopluka Čecha. K jeho slavnostnímu odhalení došlo

5. června roku 1938. Pomník je jedním ze zastavení Liteňské naučné stezky a v budouvě bývalé fary, připomínající spíše nádražní budovu z časů Rakouska-Uherska, je umístěno Muzeum Svatopluka Čecha a Jarmily Novotné. Suvenýrem a zároveň malou vzpomínkou na významného českého spisovatele a slavnou operní pěvkyni může být např. také dřevěná turistická známka s číslem 1580. Pokud patříte mezi gurmány, rádi doporučíme i třetí bod pomyslného trojúhelníku, jehož vrcholy představují pomník, muzeum a restaurace. Ta má nejen skvělé recenze, ale kupodivu také zcela prozaický název „Ve Stínu Lípy“.

Další pomníky a sochy, které ve většině případů zdobí na podstavci také lipová ratolest, najdete třeba v obci Čáslavky na Náchodsku, Kyjově, Mladé Boleslavi, Obříství, Poličce, Praze-Vinohradech či Rovensku pod Troskami (zde nad městem v Boreckých skalách na vás čeká také proslulá Vyhlídka Svatopluka Čecha, připomínající básníkův pobyt v roce 1891). I u nás na Hané můžete objevit Památník Svatopluka Čecha, vybudovaný r. 1908 v Luděrově, což je místní část obce Drahanovice. Jedná se o kamenný pomník, do jehož horní části

je zasazena kovová plaketa s profilem hlavy spisovatele od akademického sochaře Julia Pelikána. Památník se nachází na zelené turistické značce v areálu malého amfiteátru Na Příhoně a je chráněn vysokým zdobeným kovovým plotem na cihlové podezdívce. Okolo něj byly vysazeny lípy a pár desítek metrů odsud zase vztyčen kamenný menhir, připomínající nedalekou Keltskou svatyni, ovšem nechybí zde ani kamenný kříž s Kristem z r. 1911, jehož podstavec zdobí reliéf madony.

Polička

Na náhrobku Sv. Čecha, který se nachází pod vzrostlou lípou na Vyšehradském hřbitově, je instalována bronzová portrétní socha v životní velikosti od Jakuba Obrovského. I zde se básníková ruka svírající pero

opírá o knihu, vedle níž také nechybí lipová ratolest. Snad každý již někdy navštívil také Pantheon pražského Národního muzea. V roce 1908 zde byla přidána bronzová busta Svatopluka Čecha od Ladislava Šalouna.

Praha – Vyšehrad

Je také třeba připomenout, že jednu Čechovu lípu najdete i kousek od Přerova u kostela v Žalkovicích, které na rozdíl od sousedních Říkovic již náleží do okresu Kroměříž.

Žalkovice – torzo lípy Svatopluka Čecha

Dne 29. června roku 1881 totiž básník pobýval na místní faře a jak se píše na kamenné pamětní desce, ve stínu této lípy odpočíval. Za další památnou lípou spojenou se jménem spisovatele můžete vyrazit na Prostějovsko, kde na úpatí Dražanské vrchoviny na severozápadním okraji Vojenského újezdu Březina leží obec Stínava. Lípu Svatopluka Čecha najdete při červené turistické značce na západním okraji obce

nad úvozem k Vícovu. Dvě vzrostlé lípy, zasazené roku 1929, stojí po stranách kříže před místním gotickým kostelem sv. Kříže, při jehož rekonstrukci byly objeveny fresky sv. Vojtěcha a sv. Kateřiny. Vzácnou místní památkou je rovněž zděná kaplička Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje. Nachází se nad studánkou s vynikající vodou s posvátnou a léčivou tradicí.

Pokračování příště.

Soliterní lípa v lokalitě „Přísahanec“, ležící severovýchodně od Pavlovic u Přerova v nadmořské výšce 333 m n.

KALENDÁRIUM MUZEA

12. 7. Palác žije chutí. Komentované prohlídky hradu zakončené degustací několika vzorků vín vinařství Dvůr pod Starým Horama. Komponovaný program s hudebním doprovodem, vystoupením skupin historického šermu, folklórního souboru a nočními prohlídkami. Vstupné 200/100 Kč. Hrad Helfštýn.

16. 7. Tvořivé středy v muzeu – Sbal si kufr! Zdobení lepenkových kufříků od firmy Kazeto. Výtvarná dílna pro malé i velké. Vševedárna přerovského zámku, od 15.00 do 17.00 (poslední vstup možný v 16.30). Vstupné 40 Kč/osoba + cena kufříku.

17. 7. Exkurze za synantropními druhy ptáků. Výprava Přerovem s ornitoložkou Lenkou Harmáčkovou za ptáky města s povídáním o jejich soužití s lidmi. Odchod v 18.00 od budovy ORNIS. Vstupné 40 Kč. Za deště se akce nekoná.

21.–25. 7. Prázdniny v ORNIS. Hravý program s tematikou živlů pro děti od 6 let a jejich doprovod. Přihlášky na jednotlivé dny na ornis@prerovmuzeum.cz nebo 581 219 910. Program se uskuteční při přihlášení alespoň 5 účastníků v daném dni. Vstupné 100 Kč. Denně od 8.30 do 15.00. Více informací na webu ORNIS.

5.–10. 8. Soubor zobcových fléten Vivat Flauto. Soubor zobcových fléten Vivat Flauto zpřijemní návštěvníkům prohlídku svým hudebním vystoupením. Více o souboru na www.vivatflauto.cz. Vstupné 150/80 Kč. Hrad Helfštýn.

3. 8. Zahradní slavnost. Odpoledne pro celou rodinu v areálu ORNIS – divadlo pro děti, koncert kapely Dunaj, expozice Ptáci Česka, komentovaná prohlídka výstavy, opékání špekáčků, občerstvení. Od 15.00 hodin v areálu ORNIS. Vstupné 100/200/450 Kč. Koná se za každého počasí.

20. 8. Tvořivé středy v muzeu – Sbal si kufr! Zdobení lepenkových kufříků od firmy Kazeto. Výtvarná dílna pro malé i velké. Vševedárna přerovského zámku, od 15.00 do 17.00 (poslední vstup možný v 16.30). Vstupné 40 Kč/osoba + cena kufříku.

23. 8. Slavnostní zahájení XXXVII. Kovářského fóra. Představení kovářského týmu, který vytvoří unikátní dílo pro Helfštýn. Akce začíná v 16.00.

24. 8. Výlet do Poodří a záchranné stanice v Bartošovicích. Odjezd z Přerova vlakem do Studénky v 7.17 hodin. Pěší putování krajinou kolem řeky Odry a rybníků s cílem v Bartošovicích (10 km). Návrat do Přerova po 18. hodině. Na akci je třeba se přihlásit předem. Vstupné 40 Kč + vstup do ZS 100 Kč.

24.–29. 8. Kovářské fórum – XXXVII. ročník. 37. ročník tradiční akce, během které vytvoří vybraný kovářský tým před zraky návštěvníků unikátní dílo. Mistři černého řemesla mohou návštěvníci vidět v rámci vstupu do hradu, a to v historické hradní kovárně na třetím nádvoří. Vstupné 150/80 Kč.

29.–31. 8. HEFAISTON – XLIII. Mezinárodní setkání uměleckých kovářů. Demonstrace kovářské tvorby na 10 pracovištích včetně historické hradní kovárny, výstava exponátů pod širým nebem, kovářské soutěže, přednášky v Galerii na druhém nádvoří a mnoho dalšího. Během akce platí zvýšené vstupné – bude upřesněno.

4. 9. Evropská noc pro netopýry. Večerní vycházka s Josefem Chytilým za poznáváním netopýrů. Začátek v 19.00 hodin u fontány v parku Michalov.

11. 9. v 17.00 Komentovaná prohlídka k výstavě „S kufrem na cestách“. Návštěvníci se dozví víc o historii přerovského podniku KAZETO, osobnosti Karla Zejdy, typologii kufrů i širších souvislostech cestování. Prohlídkou vás provede kurátor výstavy Mgr. Petr Sehnálek. Vstupné v rámci výstavy 80/40 Kč.

13. 9. Vstup do ORNIS a muzea zdarma v rámci Dnů evropského kulturního dědictví. Komentované prohlídky stálých expozic přerovského zámku od 9.30, 11.00, 13.30 a od 15.00, maximální počet osob je 30 ve skupině.

13. 9. Palác žije zrakem. Divadelní den v hradním jádru s programem nezávislých scén a s nočními prohlídkami. Během akce platí zvýšené vstupné – bude upřesněno. Akce probíhá za každého počasí.

14. 9. Vstup do hradu zdarma v rámci Dnů evropského kulturního dědictví.

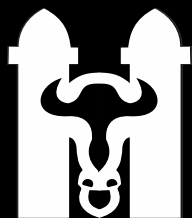
17. 9. Tvořivé středy v muzeu. Zveme vás na tvořivou dílnu pro malé i velké, která se uskuteční ve středu 17. 9. 2025 od 15.00 do 17.00 v prostoru Vševedárny přerovského zámku (poslední vstup možný v 16.30). Vstupné 40 Kč/osoba.

16.–17. 9. Podzimní swap. Výměnný bazar podzimního oblečení. Přineste na akci čisté, nepoškozené oblečení, které nepotřebujete, a odnese si jiné! Oba dny 9.00–17.00, budova ORNIS. Vstupné 40 Kč, oblečení zdarma.

KULTURA PŘEROVA

červenec-září 2025

Prázdninová Hrubá kotelna

Spolek Hrubá Kotelna nezavírá tovární bránu ani o prázdninách!

Dvakrát v měsíci je pro zájemce připravena urbexová prohlídka bývalých výrobních hal, kde se vařila a balila čokoláda, rozlehlých sklepů, kde se skladovalo ovoce a zelenina, nebo opuštěné kotelny, která by měla zanedlouho získat nové využití. Prohlídky trvají cca 90 minut a konají se **11. července** v 16:00, **12. července** v 10:00, **15. srpna** v 16:00 a **16. srpna** v 10:00 hodin. Na všechny termíny je možné rezervovat místo pomocí odkazu v kalendáři akcí na webu spolku.

Na čtvrtek **28. srpna** je připravena první hudební lahůdka z celé řady dalších, které pak přineseme na podzim. Od 19 hodin zahraje ostravská kapela Lunchbox trio a návštěvníci se mohou těšit na hudbu s vlivy jazzu, klasické hudby a blues, to vše v syrových industriálních kulisách tovární kotelny.

Hned o týden později, **4. září** v 17 hodin se koná pokračování velmi vřele přijaté přednášky archeologa z přerovského muzea Zdeňka Schenka. Nechejme se překvapit, kam nás zavede tentokrát, a můžeme slíbit, že to rozhodně nebude poslední společný výlet pod zemský povrch, kde je ukryta minulost.

Ve čtvrtek **11. září** přijede do Přerova opět brněnská cukrářka Yvona Procházková a zasněví nás do tajů práce s odpalovaným těstem. Dozvíme se například, jak se dělá nadýchaný větrník a co ještě lze z odpalovaného těsta vyrobit.

Ke konci září roztáčíme spirálu podzemních koncertů, která se zastaví až před Vánoci!

Dne **18. září** od 19 hodin zahraje jazzové trio s nezvyklým názvem Veřejně nepřístupná vodní plocha. Hru na piano, bicí a kontrabas hudebníci okořeňují vlivy moravského folkloru, skandinávského jazzu, bigbeatu i alternativních hudebních proudů.

V září se také vrátí naše tvořivé dílny a workshopy, kde budeme pod dozorem zkušených lektorů zkoušet nejrůznější výtvarné techniky. Sledujte náš web www.hrubakotelna.cz nebo náš profil na Facebooku či Instagramu, přihlaste se k odběru novinek a nic z našeho programu Vám neunikne. Těšíme se na Vás!

Dagmar Vobecká

Knihovna bude součástí Týdne pro digitální Česko

U příležitosti pořádání 4. ročníku celostátního projektu s názvem Týden pro digitální Česko, který je věnovaný vzdělávání v oblasti digitálních dovedností, proběhne ve spolupráci s olomouckou organizací SeniorOn přednáška pro seniory zaměřená na online komunikaci se státem a digitální kompetence. Spolu s lektorem se účastníci seznámí s online možnostmi, které může nejen každý senior využívat při vyřizování potřebných záležitostí se státem. Přednáška se uskuteční v pondělí 8. září 2025 od 10.00 v učebně knihovny na Žerotínově nám. 36.

Přednášky pořádané ve spolupráci se SeniorOn pak budou pokračovat i na podzim, kdy budou pro seniory připravena další zajímavá a užitečná témata, jako např. „Aplikace, které dělají telefon chytrější“, „Mobilní bankovníctví“ nebo „Cestování s chytrým zařízením“. Realizováno bude i pět lekcí v rámci počítačového kurzu „Základy ovládnutí PC“, určeného pro úplné začátečníky z řad seniorů.

Na všechny uvedené akce je z kapacitních důvodů nutné se předem přihlásit osobně v knihovně, na tel. 581 334 069 nebo na e-mailu propagace@knihovnaprperov.cz.

Archeologie v kostce

Městské informační centrum Předmostí pořádá komentovaný okruh **Archeologie v kostce**. Prohlídka s průvodcem trvá přibližně hodinu, na trase navštívíte Památník lovců mamutů a Malé školní muzeum ZŠ J.A. Komenského.

Na začátku prohlídkové trasy vám nabídne své služby informační centrum, ve kterém jsou pro návštěvníky připraveny propagační materiály a suvenýry. Pro děti je připravené puzzle dřevěné kostry mamuta, pro dospělé pazourkový hlavolam. Proslulé archeologické vykopávky mamutích kostí, ale i jiných zvířat z doby paleolitu, můžete vidět v expozici Památníku lovců mamutů. Zastavíte se také u tzv. Bludného balvanu, což je pozůstatek vápencové homole. Zajímavá expozice na vás čeká v Malém školním muzeu. Uvidíte zde originály i kopie nálezů z Předmostí. Vychází se vždy od informačního centra v Předmostí, od úterý do soboty, vždy v 10 a ve 14 hodin.

Prázdninová soutěž Děčka Uložte ovečky!

Hurá, letos se bude s Děčkem zase soutěžit! Vyskočte z gaučů, vemte za ruku děti (nebo rodiče) a vyrazte s batůžkem na zádech zachránit Děčko. Naše Městské informační centrum Přerov je jedním z několika stovek míst po celém Česku, kde si můžete v létě nejen užít výlet za kulturou, ale taky si hrát.

Všechno, co potřebujete vědět, se dozvíte na www.ulozteovecky.cz.

KNIHOVNA JE ZDE PRO VÁS

1. 7.–31. 8. Léto plné zážitků s knihovnou – tvořívé dílny „Továrna na deskovky“, XBOX, virtuální realita, společenské hry, obří piškvorky, fotbalík, kvízy a další zábava na celé prázdniny, půjčovna pro děti, Palackého 1, v provozní době.

8. 9. Online komunikace se státem – přednáška pro seniory pořádaná ve spolupráci se SeniorOn, učebna MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 10.00 (nutná rezervace).

9. 9. Beseda se spisovatelkou Lenkou Chalupovou, slavnostní zámecká síň města Přerova, Horní nám. 1, od 17.00 (nutná rezervace).

11. – 12. 9. Prodej vyřazených knih a časopisů, suterén MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 8.00 do 17.00.

19. 9. Noc literatury – čtení literárních ukázek z tvorby evropských spisovatelů, prostory hlavní budovy knihovny, Žerotínovo nám. 36, od 18.00.

24. 9. Pohádka „Kamil neumí létat“ s interaktivním čtením a zábavnými aktivitami – program pro rodiče s dětmi od 2 do 4 let v rámci projektu Bookstart – S knížkou do života, půjčovna pro děti, Palackého 1, od 9.00 (nutná rezervace).

24. 9. Jižní Korea – cestovatelská beseda s Michalem Štěpánkem, Ministerstvo zemědělství ČR v Přerově, Wurmova 2, od 17.00.

25. 9. Aplikace, které dělají telefon chytrější – přednáška pro seniory pořádaná ve spolupráci se SeniorOn, učebna MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 10.00 (nutná rezervace).

Více na
www.knihovnaprperov.cz

Lenka Chalupová představí Přerovanům svou novou knihu

Píše se rok 1937 a mnozí v Československu tuší, že válka je na spadnutí. Židovský továrník Hugo Rosenbaum, který v Přerově vlastní fabriku na výrobu nábytku, ale nevěří, že by Německo vážně rozpoutalo krvavý konflikt. Daří se mu v podnikání, má milovanou ženu Juditu a v srdci jediné přání: dědice pro svou firmu. Pořídí si ho hodlá za každou cenu. Jenže vytoužené babele – jak židovské ženy říkají svým dětem – zvrátí nejen Hugův osud nečekaným směrem.

Příběh známé regionální autorky Lenky Chalupové s názvem **Když se trhá nebe** se odehrává v letech 1937 a 1938 na přerovském Žerotínově náměstí, kde žila komunita Židů, ale také v klášteře na Šířavě, ve Wurmově ulici a v Čekyni, kde v té době fungovala Dětská ozdravovna Charlotty Masarykové.

Silný předválečný román s bohatými dějovými linkami představí přerovská spisovatelka veřejnosti v úterý 9. září 2025 od 17.00 hodin ve slavnostní zámecké síni města Přerova na Horním náměstí. Půjde v pořadí už o třináctou autorčinu knihu, která však poprvé vyjde v mainstreamovém nakladatelství Motto.

Beseda bude spojená s prodejem knihy a autogramiádou.

Na akci je nutná rezervace místa na tel. 581 334 069 nebo na e-mailu propagace@knihovnaprerov.cz.

Jaké koncerty připravuje Klub Dlažka po prázdninách?

17. 9. – DAYBREAKERS (UK, London). Rockový koncert britské kapely.

1. 11. – ŠEDIVÁCI – TŘÍTUCTOVÍ! Oslava tří tučtů let přerovské trampské a country kapely. Akce k poslechu i tanci, stolová úprava, bohaté občerstvení.

6. 11. – LUBOŠ POSPÍŠIL a 5P. Oslava 75. narozenin legendárního muzikanta, který své dětství prožíval v Přerově.

7. 11. – MICHAL PAVLÍČEK s kapelou. Jeden z nejlepších českých kytaristů, který počtem vydaných autorských nosičů již překonal svůj věk, držitel ceny Anděl (Síní slávy), Českého lva (2024, za hudbu k filmu „Tancuj Matyldo“) je opět v Přerově.

14. 11. ETC

15. 11. Miloš Dodo Doležal

18. 11. Jak se loví gorila (pásmo dětských písní Petra Skoumala v podání Víta Šujana a Zbyňka Petržely)

19. 11. Eve Quartet (dámské smyčcové kvarteto)

20. 11. Laura a její tygři

21. 11. Rudy Linka

27. 11. Emotikony (básně a zhudebněná poezie)

28. 11. Ta Hakuna + Someday orchestra

Všechny akce proběhnou v Klubu Teplo na Horním náměstí, více informací: www.dlazka.cz

Věděli jste, že na Přerovsku pomáhá organizace nevidomým a slabozrakým?

Kamila Hošková

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky (SONS ČR) je spolek, který sdružuje osoby, kteří nevidí vůbec nebo vidí špatně už od dětství, i ty, kteří přicházejí postupně o zrak v dospělosti. Spolu s obecně prospěšnými společnostmi (TyfloCentry a Tyfloservisy), které SONS vybudovala, pracuje na celém území ČR. Provozuje i prodejnu Tyflopomůcky v Praze a Olomouci. Své pobočky a odborná střediska má v převážné většině okresů ČR a sdružuje okolo 10 000 členů.

Pro dospělé osoby s těžce poškozeným zrakem nabízí SONS ČR škálu služeb, které usnadňují každodenní život, zpřimávají a obohacují společenské aktivity, učí, jak žít, bavít se i pracovat bez ohledu na poškození zraku.

SONS má v Praze, v Jinonicích, středisko výcviku vodičích psů pro zájemce z celé republiky.

Kontakt: 251 611 154, vodicipsi@sons.cz

Všichni pracovníci SONS jsou ze zákona pravidelně proškolení. Velkou pomocí jsou dobrovolníci, kteří pomáhají převážně při doprovodech a zajišťování větších akcí.

V Olomouckém kraji působí pět poboček SONS: v Přerově, Olomouci, Prostějově, Šumperku a Jeseníku.

SONS Přerov

Organizace v Přerově poskytuje dvě registrované sociální služby: odborné sociální poradenství a sociálně aktivizační činnost pro seniory a osoby se zdravotním postižením. Jsou určené osobám s těžce poškozeným zrakem od 16 let výše. Pracovníci pomáhají zajišťovat kompenzační pomůcky, příspěvky, dávky, orientovat se v zákonech, zprostředkovávají kontakt se společenským prostředím aj. SONS také sdružuje osoby v rámci spolkové činnosti. Nyní má ve své členské základně 61 osob. Pro své uživatele a členy nabízí různé kroužky, kluby, výlety, exkurze, přednášky, sportovní a kulturní akce, vše přizpůsobené cílové skupině. Při aktivitách se procvičuje paměť, jemná motorika, práce individuální i v kolektivu, a to v kroužku rukodělném, šachovém, klubu stolních her, vaření, při lekcích trénování paměti aj. Zvyšovat fyzickou zdatnost mohou zájemci u bowlingu, plavání, zvukem naváděné laserové střelbě, vycházkách, výletech nebo u sportovních soutěží. Informace ze sociální oblasti, program k akcím a další rubriky jsou zveřejňovány v měsíčníku Zpravodaj, na webových stránkách: www.sons.cz/prerov a facebooku: www.facebook.com/sonsprerov.

SONS spolupracuje s očními a praktickými lékaři, městem, úřady, školami a dalšími nezis-

kovými organizacemi. Pro studenty a veřejnost pořádá zážitkové semináře a dny otevřených dveří. Zájemci si tak mohou vyzkoušet kompenzační pomůcky jako například lupy, čtecí zařízení, počítače a mobily s hlasovým výstupem, indikátory hladiny tekutin, měřiče délky, váhy, teploty, poznávat hmatem předměty se zakrytými očima, zahrát si stolní hry pro nevidomé a slabozraké nebo zastřílet na zvukem naváděném střeleckém laserovém simulátoru. Organizace se prezentuje i na akcích města, například na „Senior sympo-siu“ nebo „Dnu sociální práce.“

Členové a dobrovolníci SONS mají také možnost seberealizace. Mohou se společně s pracovníky a oblastní radou podílet na plánování a organizování akcí, rozšiřovat mezi lidmi povědomí o světě nevidomých a slabozrakých osob či oslovovat sponzory.

Spolek SONS je závislý na vícezdrojovém financování, proto uvítá jakoukoli finanční částku. Příspěvt mohou dárci na účet: 263081201/0300 nebo do kasiček s maketou vodičského psa umístěných zejména v obchodech a vlakovém nádraží. Každoročně pořádá v polovině října SONS ČR sbírku „Bílá pastelka.“ Výtěžek slouží k dofinancování služeb, vývoji pomůcek, zkvalitňování života osob s těžce poškozeným zrakem a dalším účelům.

Můžete se na nás obrátit pro radu, zapojit do kolektivu. Pobočka SONS Přerov sídlí na ulici Jaselská 1967/6.

Telefon k objednání: 775 438 152

Děkujeme všem za finanční a jinou pomoc, návštěvu a využití našich služeb.

QR Platba

Pohár pro přerovského odchovance

29. dubna 2025 zvedl Michal Postava, mladý rodák z Valašského Meziříčí, nad hlavu pohár pro mistra ČR v ledním hokeji, kdy v sedmém zápase vynuloval pardubické hvězdy.

Michaela Fajkl Kaprová

Ještě během sezóny 2021–2022 pendloval mladý Michal Postava mezi třetí a druhou nejvyšší seniorskou hokejovou ligou s občasnými starty v juniorských soutěžích. Nastupoval za přerovské Zubry (A-tým i juniorku), HC ISMM Kopřivnice a juniorku Komety Brno. V následující sezóně se již pevně uchytil v sestavě A-týmu Zubrů a v té další byl dokonce vyhlášen nejlepším brankářem Chance ligy.

V návaznosti na své výkony si vysloužil angažmá v Kometě Brno, kde podle prvních předpokladů měl bojovat o pozici dvojky až trojky. Nakonec, v důsledku dvou faktorů, tedy kdy se Kometě nepodařilo získat další brankářskou posilu, a především díky svým famózním výkonům v přípravných zápasech, si Michal Postava vybojoval post brankářské jedničky a stal se základem stavebním kamenem Komety v cestě za ziskem Masarykova poháru pro mistra hokejové extraligy.

Na brusle se Michal Postava postavil poprvé ve třech letech, kdy jej na zimní stadion ve Valašském Meziříčí přivedli jeho táta s dědou. V začátcích hrával v obraně a teprve později zaujal gólmanský post. Jak sám v jednom rozhovoru přiznal, velkou roli hrála náhoda – jejich stálý brankář byl

Michal Postava s dětmi v Přerově. Foto Aleš Novotný, www.hokejprerov.cz

nemocný, potřebovali náhradu, tak se mladý Michal ozval, že to zkusí. Druhý den se konal turnaj a jeho spoluhráči jej přemluvili, ať ho odchytá. Již zde se projevil Michalův talent a vyhrál cenu pro nejlepšího gólmána turnaje, a proto se rozhodl zůstat v bráně.

Zároveň s přechodem z prvního stupně školní docházky na druhý se Michal Postava přesunul z Valašského Meziříčí do Přerova. Zde docházel do hokejové školy Želatovská, která přizpůsobuje školní docházku hokejovým tréninkům a zápasům. V Přerově tedy působil od žákovských kategorií, přes dorostenecké a juniorské až k seniorské kategorii. Mezi jeho trenéry v Přerově patřil nejprve Martin Vojtek a posléze Jiří Sklenář. Druhého jmenovaného Michal Postava označil za jednoho z nejlepších trenérů gólmánů v České republice

a vyzdvihl moderní pojetí brankářského umění.

Na přelomu roku 2023/2024 dostával nabídky i z jiných extraligových týmů mimo Kometu včetně zahraničních. Pro Brno nakonec rozhodlo jeho juniorské působení v Kometě. Svůj extraligový debut odehrál 18. září proti Bílým tygrům z Liberce, kterým mimo chodem od dětství fandil kvůli jejich znaku. Zápas pro něj nedopadl vítězně, jelikož Kometa prohrála 1:2. V dalších zápasech již ukazoval svou extratřidu, a i díky jeho výkonům skončila Kometa po základní části čtvrtá.

Ve 42 zápasech uhájil třikrát čisté konto, vychytal 23 vítězství, což je čtvrtý nejvyšší počet, a s procentuální úspěšností zákroků 92,05 % se stal pátým nejúspěšnějším brankářem. Dokonce přidal i tři asistence na gól. Ve vyřazovací

Michal Postava na Želdatlonu – tradičním triatlonu ZŠ Želátovská Přerov.
Foto Aleš Novotný, www.hokejprerov.cz

části své statistiky ještě vyšperkoval, a dokonce se stal nejmladším brankářem v historii extraligy, který vychytal v sedmém utkání finále čisté konto. V anketě Hokejista sezóny dostal cenu Václava Paciny pro nejlepšího hráče PO extraligy a získal i cenu pro nejlepšího gólmána extraligy. To vše vedlo k jeho podpisu dvouletého nováčkovského kontraktu s organizací Detroit Red Wings, kde nyní působí další český brankář Petr Mrázek. A kdo ví, kde skončí Michalova hokejová pohádka. Třeba za pár let přiveze do Přerova i nejslavnější hokejovou trofej – Stanley Cup. Z celého srdce mu to přejeme!

Rozlosování nové sezóny

Od pondělí 9. června je známo rozlosování druhé nejvyšší hokejové ligy. Formát základní části soutěže zůstal stejný s výjimkou zrušení vložených pondělků. První klání odehraje přerovské MEO 10. září na domácím ledě proti pardubickému béčku a k závěrečnému zápasu základní části se Zubří vydají poslední únorový den do západočeského Sokolova.

Michaela Fajkl Kaprová

Přerovským Zubrům odpadl největší rival z Prostějova, který v minulém ročníku neudržel prvoligovou příslušnost. Místo prostějovských Jestrábů zaujal soupeř Zubrům známý z postupové baráže v roce 2015 – HC Tábor, se kterým se utkají v sedmém kole 28. září na tábořském ledě. První domácí zápas s tábořskými Kohouty poté odehrají Zubří 8. listopadu v rámci dvacátého kola soutěže.

Již ve třetím kole konaném 17. září na přerovský led dorazí Vsetín. Bude to zápas, jenž nabízí pěknou podívanou na ledě a zajímavou kulisu v hledišti. První odvetný zápas na valašském ledě se odehraje 28. října. Kompletní rozlosování lze najít na webových stránkách přerovského hokejového klubu. Jak je známé z předešlých sezón, často se kluby domluví na změně termínu utkání, tak je třeba pozorně sledovat jejich stránky.

Ve středu 25. června byl zahájen prodej permanentek na sezónu 2025/2026. Majitelé permanentních vstupenek z minulé sezóny mají předkupní právo na své místo na zimním stadionu do čtvrtka 31. července. Více na www.hokejprerov.cz

PSALO SE PŘED STO LETY

Krádež diamantů. U stol. mistra Josefa Bartošíka v Bochoři pracoval stolařský dělník Fr. Frolík ze Štětovic. Když nedávno po mistrově výpovědi odcházel, odcizil při odchodu diamant na řezání skla v ceně 80 Kč a spoludělníkovy Fr. Štěpánkovi modrou pracovní zástěru. Po činu uprchl neznámo kam.

Obzor, pátek 3. července 1925

Ty děti... V sobotu dopoledne skotačily po Horním náměstí v Přerově malé dítky. Několik hochů po chvíli z nedostatku jiné zábavy vylezlo na dva prázdné nákladní vozy a hrálo si dále. Nešťastnou náhodou po čase jeden z vozu pohybovat po svahu, právě v okamžiku, kdy na jeho kole stál pětiletý Rud. Bařinka. Loukotě kola rozdrtili mu nárt pravé nohy. Kromě toho utrpěl dost značné odřeniny. Hoch byl dopraven do nemocnice.

Obzor, neděle 12. července 1925

Spadl do stoky. V úterý dopoledne povolil pod železničářem Königem z Wilsonovy třídy poklop nad stokou v Riegrově třídě a žel. zřízenec spadl po pás do otvoru. Pomocí kolemjdoucích byl vyproštěn z lehkým zraněním na noze. Majitel domu, před nímž poklop je, bude mít opletání se soudy.

Obzor, čtvrtek 16. července 1925

Pes odsouzen k smrti provazem. Je to přirozené, že člověk se v některých chvílích rozcílí víc než je zdravé, není však proto potřeba nápadů vzniklé v horké hlavě provádět. Hněv je vždy špatným rádcem, a byl jím také v případě jistého přerovského řezníka. Pes vlčák mu zakousl kozu a řezník bez dlouhých řečí psa oběsil, teď nemá ani psa, ani kozu.

Obzor, pátek 17. července 1925

Nešťastnou náhodou se postřelil. Ve čtvrtek večer postřelil se nešťastnou náhodou známý stavitel Lad. Kocourek z Přerova. Vypadl mu z kapsy revolver, který pádem spustil. Projektly zasáhl stavele do břicha a vylétl zádama ven. Zranění je vážné.

Obzor, sobota 18. července 1925

Okrášlovací spolek hodlá vzhledem k četným dotazům pokračovat v reklamní akci za účelem rozmnožení lavic v Michalově. Přihlášky na pořízení reklamních tabulek s textem reklamy přijímá buď předseda Okrášlovacího spolku obchodník p. Vojtěch Tšpon neb jednatel spolku vrh Městský oficiál Bohuslav Mašta.

Obzor, neděle 19. července 1925

Neví, jak se má chovat. Při nedělním výletě pohřebního spolku Žerotín na Křivé opil se 34letý soustružník Fr. Tomeček z Lejsků tak, že nevěděl, co dělá. Nechtěl zaplatit útratu, vynadal strážníkovi a všem kolem, takže nezbylo nic jiného, než aby byl dopraven do separace.

Obzor, středa 22. července 1925

Pomsta je sladká ... V neděli dopoledne koupalo se na Bečvě několik mladíků. Jeden z nich, jménem K. Ruský z V. Dlážky, postrádal nějakého F. Kadlčíka, dělníka z Velké Dlážky, který nerozuměl takovým žertům, popadl vestu Ruského a praštil s ní o kámen. Jelikož ve vestě nalézaly se hodinky, které se úplně rozobily, přišla mu jeho pomsta poněkud drahá poněvadž bude muset ty hodinky nyní platit. Člověk často trpce pyká za svoje přenašlení.

Obzor, středa 22. července 1925

Nevyhnuli se autobusu. Dvě známá Přerovská individua zámečnick V. Schmied z Husovy tř. a sedlák A. Zavadil z Želatovské ul., lidé kteří již vědí jak vypadá kriminál, jeli v těchto dnech značně opilí s vozíkem po Komenského tř. Když proti nim přijížděl autobus, nejen že nevyhnuli, nýbrž pustili se do šófera, který musel zastavit ti a vyžádat si zakročení policie.

Obzor, pátek 24. července 1925

Hanácká tvrdohlavost. U okresního soudu v Přerově projednáván je zajímavý spor. Rolník M. prodal mlynář H. z Horní Moštěnice koně. Kůň byl nějak chronicky nemocný, takže mlynář odmítl jej převzít. Obě strany, aby dokázaly, že mají pravdu, pozvali si dva zvěrolékaře, později jiné dva a tak celkem 7 zvěrolékařů z Přerova a okolí koně vyšetřovalo a každý druhý z nich mu našel jinou nemoc. Teď je z toho urážka na cti.

Obzor, sobota 25. července 1925

Kamení do malty. Sedmiletý Jos. Frýdl z Kroměříže házel zednickému dozorcí Valachovi do malty cihly. Valach se tak rozšílil, že chocha do krve zbil. Bude mít opletání s úřady.

Obzor, středa 5. srpen 1925

Krkavčí matka. 23. letá služka Žofie Pavlasová z Popovic u Uh. Hradiště odložila v Buku u Přerova svoje 5. měsíční dítě před domek žel. zřízence Jana Mosra, který je podle uvedení matky otcem dítěte. Služka byla zpozorována Moserovou ženou a tak podařilo se jí druhého dne vypátrati. Omlouvá se, že je úplně bez prostředků a že dítě nemůže vyživiti. Byla dopravena k soudu do Přerova.

Obzor, středa 14. srpna 1925

PSALO SE PŘED STO LETY

Cepem do hlavy. Při mlácení obili ve Vrbce připleťlo se pod cep zleté děvčátko dělnice M. Viškové. Ač mlátící ihned zarazili, bylo děcko uhozeno cepem tak, že muselo být praveno do nemocnice.

Obzor, středa 14. srpna 1925

Pokus sebevraždy. U Přerova pokusila se o sebevraždu žena železničního zřízence J. S. Zavázala si oči a vrhla se pod příjíždějící vlak. Byla však zpozorována a tak jí bylo v jejím úmyslu zabráněno. Řekla, že si to nechá na podruhé, až bude mít zase těžkou hlavu.

Obzor, středa 14. srpna 1925

Neopatrný vozká. Vozka Josef Blaták z Přerova zachytil vozem při jízdě Palackého ulici hydrantový stojan, ze kterého čerpali obecní zaměstnanci vodu na kropení ulice. Městu byla způsobena menší škoda.

Obzor, sobota 22. srpna 1925

Vloupal se do hostince. V neděli v noci chycen byl při pokusu vloupání do hostince R. Kučery na Horním náměstí v Přerově Klement Nevlačil, číšník bez zaměstnání z Horní Moštěnice. Chycen byl probudivšími se sousedy právě v tom okamžiku, když oknem vnikl do výčepní místnosti. Byl předán policii a uvězněn.

Obzor, pátek 25. srpna 1925

Neopatrný jezdec. 16letý cyklista Fr. Zuffer z Velké Dlážky v Přerově povahil ve středu dopoledne na Žerotinově náměstí v Přerově Fr. Barbořika z Želatovské ulice. Na štěstí nebyl žádný zraněn. Nehodu zavinil Zuffer, který jel po nesprávné straně ulice bude policie potrestán.

Obzor, pátek 28. srpna 1925

Šatna přerovských tenistů vykradena po druhé. Jak jsme již oznámili pokusili se v noci ze soboty na neděli neznámí zloději vyloupiti šatnu přerovských tenistů; leč nebyly asi řádně připraveny a proto museli odejít z nepořízenou. V noci z pondělka na úterý vnikly zloději do šatny podruhé a odcizili spoustu nejrůznějších věcí, jako svetry, kalhoty, střevíce, prádlo atd. které měli sportovci připraveny v šatně ku hře. Škoda činí několik tisíc Kč.

Obzor, středa 2. září 1925

Obět manévru. Při přepravě lodkami přes řeku Bečvu překotila se jedna loďka z pěti vojínů v plné výzbroji. Čtyři z vojinů se dostali z řeky ven, pátý utonul. Neštěstí přihodilo se poblíž Lejsek. Bližší podrobnosti nejsou známy.

Obzor, pátek 4. září 1925

Autem do výkladní skříně. V úterý jel přes Uh. Hradiště šofér firmy Mádr z Přerova. Při zatáčce z Mariánského nám. k Sokolovni vypovědělo mu řízení stroje službu a auto bylo plnou rychlostí do výkladní skříně obchodníka železem J. Herbst a skříň úplně rozbilo. Auto se značně poškodilo, leč šofér náhodou vyvázl bez pohromy.

Obzor, sobota 12. září 1925

Umělecká výstava. Jedním z letošních uměleckých počínů přerovských bude souborná výstava akad. malíře A. Mervarta ve výstavních místnostech Obzoru v Přerově ve dnech 24. září až 10. října. Oznámí toto je jistě příjemným překvapením pro všechny, kdo znají jeho díla, neboť naskýtá se tak příležitost spatřit řadu věcí zajímavých po mnohé stránce.

Obzor, neděle 13. září 1925

Chtěl zapáliti. Ve sklepě Obecního domu v Mostní ul. v Přerově pokusil se neznámý pachatel založiti oheň. Náhodou byl oheň ve sklepě obyvatel zpozorován a uhašen. Neví se byl-li čin spáchán ze msty nebo zlomyslnosti.

Obzor, úterý 15. září 1925

Nemrava. Ed. Vlach, 40letý modelář s Vel. Dlážky v Přerově procházel se v těchto dnech po břehu Bečvy naproti sport. stadionu úplně vysvlečen ze šatů, přičemž dělal na kolemjdoucí ženy neslušné posunky. Vyšetřování bylo zjištěno, že podobné procházky v »úboru« Adamově podnikal častěji, což při výsledku popíral. Bylo na něho učiněno trestní oznámení.

Obzor, úterý 22. září 1925

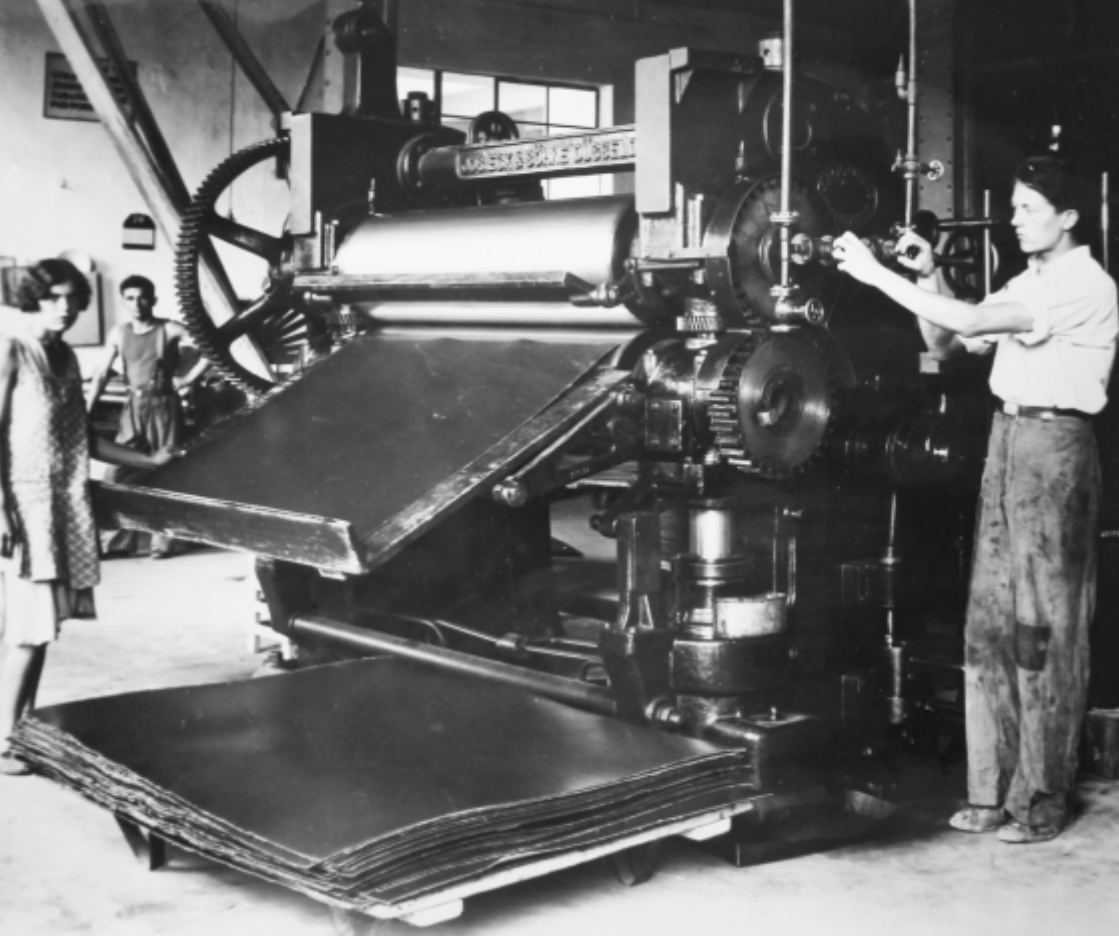
Přijet autem. V pondělí ráno přijet byl na V. Dlážce v Přerově 18letý klempířský učeň Fr. Kalinec autem továrníka Kratochvíle, které řídil šofér Jos. Steiger z Vinar. Hoch varován byl pozdě výstražným signálem, nestačil uskočiti a byl přejet přes spodní část těla, utrpěl přitom vážné zranění. Byl tím též autem převezzen do přerovské nemocnice. Případ je tím tragičtější, že otec učňův, jsa šoférem, byl nedávno zabit při neštěstí v Mor. Ostravě.

Obzor, úterý 22. září 1925

Shozen opilci s kola. Nedávno jel z Bochoře na kole krejčovský učeň Brückner, který vezl svému mistru do Přerova mléko. Uprostřed cesty setkal se se dvěma opilými muži, za nichž jeden úmyslně do uchně vrazil, takže tento spadl s kola a pořezal se o rozbitou láhev dosti vážně na stehně. Kromě toho utrpěl několik odřenin. Neznámého surovce nepodařilo se zastihnouti.

Obzor, neděle 27. září 1925

PSALO SE PŘED STO LETY-PSALO SE PŘED STO LETY-PSALO SE PŘED STO LETY-PSALO SE PŘED STO LETY

NA POČÁTKU VÝROBY KUFRŮ

Když v druhé polovině 20. let zařizoval podnikatel Karel Zejda provoz na výrobu kufrů, vsadil na automatizovanou průmyslovou výrobu a nakupoval nové strojové vybavení – kantovací stroje na šití kufrů, nýtovací stroje a také kalandry, jakým byl stroj od firmy Josef Eck & Söhne Düsseldorf, zachycený při práci v novém výrobním areálu firmy v bývalém cukrovaru na počátku 30. let. Jednalo se o tvářecí, válcovací a žehlicí stroj pro výrobu velmi tenkých a velice plochých předmětů. V případě výroby kufrů šlo tedy o lisování a lícování lepenky či vulkánfibru za pomoci dvou či více válců daným vzorkem – v případě značky Kazeto se užíval vzor hladký, slaměnkový, vepřovicový, buvolí či tulení. Ve výsledku tak válce kalandru kalandr hladí, žehlí a leští povrch materiálu do požadovaného stavu.

Drobné keramické závaží z Hlinska se zvláštní výzdobou nebo snad pravěkým nápisem?

Aleš Drechsler

Jedno z mnoha drobných keramických diskovitých závaží, objevených archeology na pravěkém hradisku „Nad Zbruzovým“ u Hlinska na Lipensku, upoutalo mnohem větší pozornost než ty ostatní. Jeho výzdoba je totiž dosti neobvyklá a vyvstala otázka, zda nemáme co do činnosti s pravěkým písemným záznamem ze čtvrtého tisíciletí př. n. l.

Nálezy přeslenů na prehistorických sídlištích jsou dokladem pradávného textilnictví. Ty zachované zhotovili jejich tvůrci ponejvíce z pálené hlíny a sloužily s velkou pravděpodobností jakožto setrvačník upevněný na prsty poháněném dřevěném (nedochovaném) vřetenu. Největší kolekci předmětů tohoto druhu na Přerovsku odhalili archeologové při systematickém archeologickém výzkumu na významném hradisku z pozdní doby kamenné v Hlinsku u Lipníka nad Bečvou. Jeho obyvatelé, nositelé mladší fáze kultury nálevkovitých pohárů a posléze badenské kultury, v průběhu čtvrtého a počátkem třetího tisíciletí před Kristem kontrolovali živé obchodní trasy, procházející Moravskou branou. Jeden z objevených keramických přeslenů (průměr 4,5 cm) ovšem zaujímá zcela mimořádné postavení. Není opatřen výzdobou obvyklými paprsky či otisky nehtů, ale osmi radiálně uspořádanými rytými žebříčkovitými prvky, připomínajícími znaky, které na první pohled mohou upomínat na jakýsi „písemný záznam“, spíše však na jeho neumělou nápodobu. Vzhledem k datování předmětu přibližně do druhé poloviny 4. tisíciletí starého letopočtu se v našich zeměpisných šířkách jedná o velice nevšední artefakt, který může poukazovat na obchodní kontakty s prosperujícími centry eneolitické civilizace na Balkáně, jež zase zprostředkovávaly vlivy tehdy nejvyvinutějších civilizací Předního východu. Tam již tehdy vznikaly nejstarší státní útvary – Sumer, Akkad. Měli snad možnost pozorovat eneolitičtí zemědělci a řemeslníci, žijící a tvořící pod ochranou opevnění na ostrožně u dnešního Hlinska, skupiny cizích kupců, kteří nejstaršího písma mohli být opravdu znalí a mohli jej užívat k evidenci a označení svého zboží? Tuto hypotézu prozatím jen těžko potvrdíme, nemůžeme ji však vyloučit. Mezi archeology však v současnosti převažují názory označující nadhozenou příbuznost zvláštního ornamentu tohoto výrobku z Hlinska s písmennými znaky za spíše čistě náhodnou. Tento názor zastával také archeolog Jiří Pavelčík, vedoucí celého výzkumného projektu v Hlinsku, kde byl předmět odkryt v zásypu sídlištního objektu č. 24/76-294 ve výzkumné sezóně 1976. Zajímavý, otázky stále vzbuzující artefakt je možno zhlédnout v expozici Archeologie Přerovska na přerovském zámku.

NÁRODNÍ PODNIK SPOJENÉ TOVÁRNY NA KUFRY KAZETO

Když koncem roku 1928 Karel Zejda ve svých 38 letech kupoval areál bývalého cukrovaru, aby zahájil svou vizi výstavby moderního továrního provozu na výrobu cestovních kufrů, těžko mohl tušit, že o 20 let později přijde o výsledek své celoživotní práce poté, co mu vše zabaví stát, resp. jeho „lid“.

Do té doby vybudoval továrnu se vším všudy – zřídil linky na výrobu vulkánfibru, lepenky, kování, barvenou a laků a zajistil tak firmě soběstačnost. Poslední přestavbu stihl ještě počátkem okupace, další investice, jako např. výstavba zotavovny v Penčicích, již zakázala okupační správa. Po válce začalo postupné napravení škod z doby válečného hospodářství, ale další Zejdovy plány do budoucna ruší mocenský převrat komunistické strany z 25. února 1948, po němž následuje velká vlna znárodnění hospodářství. Od března je tak továrna, zaměstnávající 400 lidí, přidělena pod správu n.p. Baťa, přičemž okresní národní výbor původně jmenoval národním správcem K. Zejdu, který je však z nařízení vyšších míst z funkce obratem odvolán – přichází tak nejen o majetek, ale brzy má zmizet i jeho jméno z názvu podniku. Na jeho význam se mělo zapomenout, resp. dostal nálepkou vykořisťovatele a bezohledného kapitalisty. Byl vystěhován z vlastního domu v Bartošově ulici, mohl vykonávat jen podřadné práce a dožil v ústraní na chatě v Penčicích. Mezitím znárodněvací proces přinášel turbulentní změny. Správou byly pověřeny Moravské papírny, n.p. Jindřichov na Moravě, které ale v létě 1948 vystřídal Kozak, n.p. Klatovy, a v září vzniká národní podnik Spojené továrny na kufrы Kazeto se sídlem v Přerově, začleněný pod Československé závody kožedělné a gumárenské. Do nového podniku, který paradoxně získal jméno po původní obchodní značce K. Zejdy (tj. zkratka označení KAREL ZEJDA TOVÁRNA), jsou začleněny ostatní továrny na kufrы v ČSR – V. J. Křenovský Opava, Štíplová Liberec, Karel Svoboda Hodonín, Rochleder a spol. Mikulov, které jsou ale v průběhu 50. let v rámci centralizace zrušeny. Centralizace ovšem ohrožovala i samotný mateřský závod v Přerově, který čelil snahám o reorganizaci na pouhou provozovnu bez vlastního ředitelství i bez vlastní výroby lepenky (spolu s papírem tvořila 97% výroby) a kování, jež měly být odloučeny či zcela přesunuty. V rámci delimitace bylo z Přerova přemístěno oddělení koženého zboží (kufrů, kazet či tašek). Nicméně ředitelství kožedělných a gumárenských závodů plánovalo další rozvoj – chtělo zakoupit v Přerově pozemek k výstavbě budovy tzv. zlínského typu, kde se měla budoucnu soustředit veškerá výroba kufrů v ČSR. Tyto snahy o získ nových prostor ale blokovaly územní požadavky na výstavu Přerovských strojren. Kazeto si v té době pronajalo pouze menší prostory v bývalé továrně Bayer na rohu Vsadka a Dvořákovy ulice. Vedle kufrů (např. nýtované typy 530, 545 a 565) doplňovaly sortiment kukly pro svářeče, přilby pro horníky, pouzdra pro výrobky Meopty, přadní konve a vanky pro přádelny, fibr v tyčích či těsnění pro strojírenské podniky. Koncem 50. let se továrna opět začíná prosazovat v exportu, nabízí 38 druhů zboží pro domácí a 25 druhů pro zahraniční trh. V roce 1959 se v Kazetu vyrobilo 1 668 453 kufrů. Objevují se nové výrobky a do nové dekády vstupuje s obnovenými plány na rozvoj. Někdejší podobu podniku, dokládající ještě stav z éry K. Zejdy (ovšem již bez jeho jména na věži hlavní výrobní haly), připomíná snímek Františka Totha z počátku 60. let. Za povšimnutí stojí ještě průchozí konec Husovy ulice – ten stal součástí areálu po výstavbě lepenkárny počátkem 70. let.

Petr Sehnálek

ZPRÁVODAJ MUZEA KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ, ČERVENEC–ZÁŘÍ 2025

Texty: Aleš Drechsler, Kamila Hošková, Martina Hrazdírová, Jaroslav Chmelař, Michaela Fajkl Kaprová, Marta Konířová, Andrea Kopečková, Helena Kovařová, Petr Sehnálek, Zdeněk Schenk, Jana Trtiková, Dagmar Vobecká a Lubomír Vynůchal

Foto: Muzeum Komenského v Přerově, MěK Přerov, Hrubá Kotelna, Martin Frouz, Jaroslav Chmelař, Iveta Juchelková, Aleš Novotný, Zdeněk Schenk a Lubomír Vynůchal

Redakce a grafická úprava: Kristina Sehnálková

Korektury: Eva Uhlířová

Vydalo Muzeum Komenského v Přerově, p.o., Horní nám. 777, 750 02 Přerov IČO: 00097969. Zaregistrováno MK ČR pod zn. MK ČR E 21496.

Čtvrtletník - periodický tisk územního samosprávného celku. Vyslo 4. 7. 2025 v Přerově. Příští číslo vyjde 6. 10. 2025. Tisk SUGESTO s.r.o.

Změna programu vyhrazena!

V rámci akce pořádané Muzeem Komenského v Přerově, p.o., budou pořizovány obrázky a zvukové záznamy za účelem prezentace organizátora akce. Muzeum Komenského v Přerově, p.o., neunes odpovědnost za záznamy pořizované a zveřejněné jinými subjekty. http://www.prerovmuzeum.cz/img/muzeumum/gdpr/2018_05_Informace_o_zpracovani_osobnich_udaju_web.pdf. Muzeum Komenského v Přerově je zřízeno a financováno Olomouckým krajem.

